Сербскія справы ☞ 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Нашы алімпіяды ☞ 8

http://niva.iig.pl

redakcja@niva.iig.pl

№ 08 (2702) Год LIII | Беласток, 24 лютага 2008 г. | Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Ёлка ў Зубаве

Тэкст і фота Ганны КАНДРАЦЮК

Айцец Яўген Сушч заклікаў усіх не забываць роднай мовы

— Не ўсё ў нас яшчэ так як у свеце! — хвалюецца айцец Яўген.

Бацюшка ўжо падключыў свой ноўтбук да гукаўзмацняльнікаў, праверыў ці бесперабойна дзейнічаюць гук, каляровы светлавы прыбор, уся апаратура для дыскатэкі. Першая заўвага пра пунктуальнасць! Вось, ужо трыццаць хвілін пасля назначанай гадзіны, а ўсё яшчэ няма гасцей — студзіводскай „Жэмэрвы" і Дарафея Фіёніка. Згодна плану, гэта яны мелі заспяваць на пачатак *ёлкі*. І што такое здарылася, што зубаўскія людзі не прыйшлі паглядзець на дзяцей?

— Відаць, аглядаюць „М. як міласць", — думае ўголас айцец Яўген Сушч, настаяцель Пасынкаўскага прыхода.

— Вы, бацюшка, мусіць *тэлевізара* не аглядаеце, — смяюцца стройныя матулі, якія з'ехаліся з усёй парафіі, — цяпер час на іншы фільм, якраз ідзе „Мода на поспех".

— А навошта мне яшчэ тая перадрага, — кажа пра тэлесерыялы настаяцель. — Я і мабільнікі павыкідаў, каб не званілі без патрэбы!

Сёння ў Зубаве прыхадская ёлка. З усяго Пасынкаўскага прыхода назбіралася больш за трыццаць дзяцей. Палова з іх у дашкольным узросце. У самым Зубаве ўсяго чатыры школьнікі, якіх гміна давозіць у школу аж у Аўгустова за Бельскам. І ў параўнанні з іншымі вёскамі — тут добра! Нядаўна нават хрысціны былі. (За апошні год бацюшка ахрысціў пяцёра дзяцей у парафіі). Вёска памаленьку аднаўляецца, прыгажэе. Праўда, трэцяя частка будынкаў ужо пустуе, але тыя сяляне, што гаспадараць, не шкадуюць што асталіся ў вёсцы. Гляджу на вясковых бацькоў і не бачу ніякай розніцы паміж імі і іх гарадскімі равеснікамі. Усе пад *камуркамі*, апранутыя па апошняй модзе, на сваіх машынах. Ну, зараз можа ў горадзе часцей чым у вёсцы пачуеш родную мову ў дзяцей...

Раптам у старэнькую святліцу, якая памятае яшчэ цара, уліваецца вясёлы, каляровы паток. Прыехала „Жэмэрва"! І з самога Зубава прыйшлі яшчэ дзве бабулі з дзядулямі...

— Усе мяне пытаюць чаму ў нас так позна ў гэтым годзе ёлка? — адкрывае мерапрыемства бацюшка, — а я кажу: бо снегу і марозу мы чакалі. Каб святы Мікалай на санках да нас з падарункамі прыехаў.

Дзеля апошняй справы бацюшка раздабыў грошы з гміннага антыалкагольнага фонду. Бацькі заплацілі трэцюю частку сумы, па дзесяць злотых. Дзяцей, апрача падарункаў, чакаў салодкі стол, латарэя з фантамі і небанальныя вясёлыя гульні...

Але пакуль да падарункаў, голас возьме бельская „Жэмэрва". Маладыя закалядуюць старыя падляшскія калядкі, наладзяць гульні (разам з мясцовымі дзяцьмі будуць лавіць бусла, а пасля зайчыка). Пакажуць як вадзіліся карагоды, а найважнейшае, заразяць аптымізмам. Вось, дажыліся мы дзіўных часоў, калі горад прыязджае ратаваць ад духовай смерці вёску! Гурт са Студзіводаў разбагацеў на хлопцаў. Пытаю ў Дарка як удалося ім назбіраць такіх прыгожых і кемлівых кавалераў. Апошняя заўвага датычыць складаных фігур, якіх патрабуюць старадаўнія танцы. Дарак кажа, што самое жыццё ім дапамагло:

— Дзе дзяўчаты, там і хлопцы! Двух даязджае аж з Беластока.

Песні і танцы „Жэмэрвы", як усе старыя гульні, маюць адукацыйны ўхіл. Ідзе, перш за ўсё, аб прыстойныя паводзіны, лоўкасць, кемлівасць. Разам з Басяй і Юркам Ігнацюкамі глядзім як цудоўна ў гэтым радасным віры адчувае сябе іх дачушка Патрыцыя. Як з захапленнем на бельскую моладзь глядзяць мясцовыя падлеткі. Бо важна хто і як паказвае традыцыі. У „Жэмэрве" найлепшая моладзь, з адчуваннем сваіх каранёў. Пасля пойдуць у танцы з вяскоўцамі, разам заспяваюць беларускія песні. У зале зробіцца свойская і нават патрыятычная атмасфера.

— Размаўляйце са сваімі дзеткамі па-свойму, — што і раз упамінае бацькоў айцец Яўген, — польскай мовы і так яны навучацца!

Сапраўды, у пачатку, калі бацькі размаўлялі са сваімі дзеткамі па-польску, я адчувала сябе тут ледзь не чужой. Пасля здзівіла мяне раптоўная перамена настрою ў бок сваёй мовы, свойскай бяседы, гутарак пра беларускую будучыню і нашае месца ў свеце. Асабліва, калі закончылася частка для дзяцей. Бацькі хуценька развезлі малых па дамах, а самі яшчэ раз сабраліся на бяседу і танцы. За адпаведны настрой паклапаціліся спадарства Філіпюкі, прапануючы смачны і эстэтычны *катэрынг*. Айцы: Яўген, Георгій і псаломшчык (які ў мінулым выступаў у гурце дыска-пола) падабралі беларуска-руска-ўкраінскую музыку, ад якой цяжка было ўсядзець на месцы. А тыя, што не танчылі, размаўлялі пра беларускія справы:

— Як думаеце, ці здолеем пратрымацца як нацыя? — пытае мяне Мікола Філіпюк. Спадар Мікалай выступаў калісьці ў „Парнасе". З трывогай глядзіць на асіміляцыю. Магчыма, што тэму наклікае само месца.

— Мы сёння святкуем у гістарычным месцы, — кажа Дарак Фіёнік. — Сто дзесяць гадоў назад, у Зубаве, пры бацюшку Васілю Кастыцэвічу наладзілі першую ў гісторыі парафіі ёлку. Мерапрыемства пачыналася гімнам „Божа, цара храні", пасля дзеці выступалі з вершамі, калядкамі... З'ехаліся важныя чыноўнікі, выступала мясцовая грамада. Усё адбывалася ў гэтым самым будынку, у школе, якой сёння 120 гадоў...

Сапраўды, цяжка паверыць, што захаваліся ў нас яшчэ такія месцы?! Сёння тут вясковая святліца. Звычайна ажывае яна раз у год, на Яна, калі вяскоўцы ладзяць у ёй танцы. Цягам апошніх месяцаў будынак стаіць занядбаны, пад замком. Маладыя жыхары Зубава мараць, каб аднавіць святліцу (у старадаўнім традыцыйным стылі). Але каб аднавіць будынак і захаваць яго душу, неабходная падтрымка фондаў і спецыялістаў. І ў асноўным — гміны. У гэтай справе падтрымлівае іх айцец Яўген. Гэта па яго ініцыятыве мясцовыя бацькі арганізавалі тут ёлку.

— Бацюшка загадаў мне і Мірцы заняцца арганізацыяй ёлкі, — успамінае Бася Ігнацюк. — Мы спачатку баяліся, перажывалі. Наша святліца такая занядбаная. Як у такое месца запрасіць людзей? Але бацюшка прыціснуў нас да сцяны. Сказаў: „Як вы адмовіцеся, то Пасынкі прыедуць і зробяць вам ёлку!" І не было выхаду, бо ў Зубаве людзі ганаровыя.

Выстаўка „Białoruś-Polska" ☞ 4

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Такую выстаўку ў Галоўнай бібліятэцы Гданьскага універсітэта падрыхтавала Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Гданьску. Прысвечана яна 15-годдзю існавання гэтага дыпламатычнага прадстаўніцтва ў паўночным рэгіёне Польшчы...

Юбілей „Белавежы" ☞ 9

Міра ЛУКША

Мультыцэнтр культуры ☞ 13

Ілона КАРПЮК

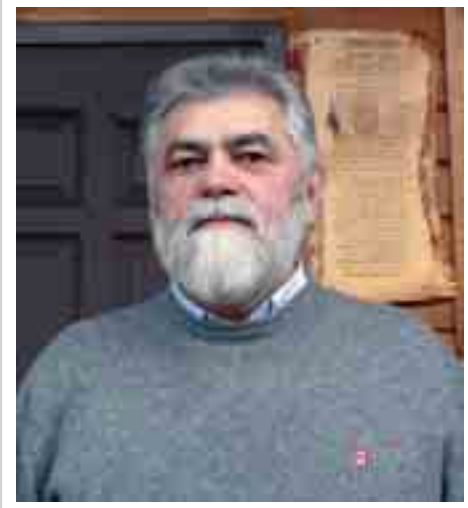

Віскулі ☞ 16

Пётр БАЙКО

рэклама

Sprzedam Akordeon 120 „Weltmeister"

(085) 745-53-30

Белавежскія зімы

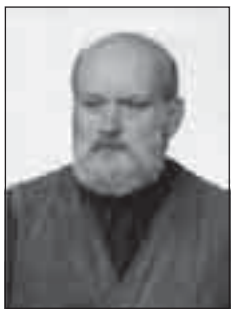

Якія ў нас зараз зімы, нікому не трэба тлумачыць — бачна кожнаму. 13 лютага г.г. наведаў мяне рэдактар Юрка Ляшчынскі з Польскага Радыё ў Беластоку. Ой пайшлі ўспаміны пра белавежскія зімы. Часткай іх хачу падзяліцца таксама з чытачамі нашага тыднёвіка.

Зімы ў Белавежскай пушчы даўней былі пераважна снежныя і марозныя. Наогул, на гэтай тэрыторыі выступае мясцовы мікраклімат, апісаны нат вучонымі. Здаўна таксама вядома, што восень заглядае сюды на два тыдні раней, чым на захадзе Польшчы, а зіма спазняецца з адыходам таксама на два тыдні. Такім чынам вегетацыйны перыяд у пушчы скарочаны на месяц.

Пра першую асабліва снежную зіму ў белавежскіх нетрах маем весткі ўжо з 1775 года. Іншыя крыніцы асабліва снежнай і ў дадатак марознай называюць зіму 1840 года. Запісана тады масавае падзенне дзікоў. Сустракалі іх у лесе цэлымі чарадамі — па 20 і 30 асобін у адным месцы. Такое самае падзенне дзікоў занатавана напрыканцы сакавіка 1956 года, калі выступіла тоўстае снежнае покрыва. У красавіку з тэрыторыі толькі аднаго Белавежскага нацыянальнага парку сабралі 39 здохлых дзікоў, а больш-менш падобны лік астаўся ў нетрах парку неадшуканы.

Суровая зіма была і ў 1940 годзе, асабліва ў лютым, калі НКУС вывозіў у Сібір мясцовых леснікоў і іх сем'і. Мароз тады даходзіў амаль да -40°С.

Гэтаксама і пасля II сусветнай вайны не адна зіма надакучыла людзям. Старэйшыя жыхары Белавежы добра памятаюць, напрыклад, месяц люты 1956 года, калі выступіла вялікая мяцеліца, выпала шмат снегу, а ўзніклыя заносы дасягалі таўшчыні да 2 метраў. Былі праблемы з камунікацыяй. Падобная сітуацыя ўзнікла праз 30 гадоў. 25 студзеня 1986 года таксама нападала многа снегу, які наламаў у лесе шмат дрэў. Шаша з Гайнаўкі ў Белавежу аставалася зусім непраезнай праз тры дні. Таго самага і наступнага дня над паўночнай часткай пушчы прайшоў яшчэ ураган, які, спалучаны з ледзяшом, нанёс многа страт лясам Надлясніцтва Броўск. Гэта тады менавіта паламаўся адзін са зрослых грабаў на тэрыторыі дакладнага запаведніка прыроды БНП — адзін з турыстычных атракцыёнаў гэтага месца.

Найвялікшае снежнае покрыва ў пасляваенны час метэаролагі занатавалі ў Белавежы ў лютым 1970 года — яно тады дасягнула таўшчыні 95 см.

Калі рэч ідзе пра тэмпературу паветра, то самая нізкая зафіксавана была 12 студзеня 1950 года — у гэты дзень дасягнула -38,7°С. У тым самым годзе, толькі што 11 лютага, занатавана самую нізкую тэмпературу пры грунце: -41,7°С. Даволі нізкія тэмпературы выступілі таксама ў днях 1 лютага 1970 (-33,9°С) і 15 студзеня 1972 года (-33,0°С).

У сваю чаргу дадам, што самую высокую тэмпературу метэаролагі запісалі ў днях 10-13 чэрвеня 1959 года — яна тады вагалася паміж 34 а 37°С.

У пасляваенны час снег найдаўжэй ляжаў зімою з 1969 на 1970 год — усяго аж 127 дзён (з 1 снежня да 6 красавіка). Найпазней снежнае покрыва ўступіла ў 1971 годзе — снег праляжаў аж па 27 красавіка; такога выпадку не памяталі найстарэйшыя жыхары Белавежы.

Бывалі жа зімы амаль без снегу. Такая зіма выступіла, напрыклад, у 1902 годзе. Тонкі пласт снегу пасля ападкаў здолеў пратрымацца не даўжэй двух дзён. Падобнай была зіма ў 1973 годзе — снежнае покрыва зусім не сфармавалася, а пласты снегу ўтрымоўваліся, з перапынкамі, па 12 сакавіка.

Найбольш рана снежнае покрыва сфармавалася зімою з 1973 на 1974 год — ужо 13 кастрычніка. Гэтае здарэнне зусім здзівіла мясцовых старажылаў. А найбольш позняе покрыва сфармавалася ў 1983 годзе — толькі 4 лютага. Позняй была таксама зіма 2007 года — першы снег выпаў толькі што 24 студзеня. А калі ўжо гутарка пра снег, то варта заадно аднатаваць і такую метэаралагічную анамалію — белавежцы ў 1952 годзе зусім не спадзяваліся, што пабачаць снег... 19 мая; яго нападала столькі, што сфармавалася покрыва таўшчынёй у 1 см.

Здаралася ў гісторыі Белавежскай пушчы і так, што атмасферныя анамаліі даводзілі да людскіх трагедый. Вось, напрыклад, вялікая мяцеліца ў лістападзе 1927 года давяла да авіякатастрофы. Адзін з двух самалётаў, якія тады ляцелі над пушчай, зачапіўся аб кроны дрэў і ўпаў на зямлю. Загінуў пілот капітан Мечыслаў Герман.

Пётр БАЙКО

Хто вінаваты?

Як толькі разваліўся Савецкі Саюз, а савецкія рэспублікі атрымалі незалежнасць, адразу пачалі яны ладзіць свае гаспадаркі па-новаму ды заключаць дагаворы і саюзы з іншымі краінамі і Расіяй.

Расія, канешне, ахвотна ізноў прыгарнула б да сябе і Прыбалтыку, і Украіну, і Грузію, і іншыя краіны, але народы гэтых краін зрабілі і робяць усё, каб не быць прыгорнутымі. Нацешыліся ўжо. Кожная з іх пачала адразу адраджаць сваю нацыянальную атрыбутыку, нацыянальнае школьніцтва, пераводзіць на нацыянальныя мовы прэсу, радыё і тэлебачанне. І ўсё гэта ім хутка атрымалася, спрацавала, як бы ніколі і не жылі яны ў Савецкім Саюзе і не перажылі русіфікацыі.

Гляньце на нашых братоў-украінцаў, як прыгожа развіваюць яны сваю мову і культуру. Ад простага рабочага да прэм'ера і прэзідэнта цудоўна валодаюць і заўсёды карыстаюцца ўкраінскай мовай, аж люба паглядзець і паслухаць. І так яно павінна быць...

Расія таксама пачала ладзіць сваю гаспадарку па-новаму і толькі ў сябе дома. І няма чаго — мне здаецца — наракаць расіянам аб страчаных тэрыторыях (можа за выключэннем Крыма), бо яшчэ ў іх хапае і сваіх тэрыторый, і прыродных рэсурсаў, каб толькі сумелі іх умела і па-гаспадарску выкарыстаць.

Не варта, думаю, шкадаваць ім і таго, што сацыялістычны лагер распаўся. Ніколі не быў ён надзейны і спрыяльны Расіі і расіянам, ды працвітання і славы ім не прынёс. Савецкі Саюз сацыялістычнаму лагеру — таксама.

Адна Беларусь не ведае дасюль, што ёй з атрыманай незалежнасцю зрабіць. Аказалася, што свая нацыянальнасць ёй непатрэбная, свая гістарычная атрыбутыка непатрэбная, беларуская мова непатрэбная, беларускае школьніцтва таксама. Ці яе гаспадарка ўжо рынкавая, ці яшчэ савецкая таксама не вельмі вядома. Не ўспела Беларусь яшчэ выйсці з Савецкага Саюза, як пачала ізноў будаваць нейкую саюзную з Расіяй дзяржаву. І, відаць, такая палітыка беларусам адпавядае. І гэта іх справа.

Ёсць, канешне, там людзі, якім і такая палітыка, і такія саюзы не падабаюцца. Але колькі іх, гэтых людзей? Ды і яны падзеленыя, пасвараныя. І гэта таксама іх справа.

Але тады чаму за такі стан Беларусі многія беларусы маюць прэтэнзіі не да сябе, а толькі да Пуціна і Расіі?

Хто такі Пуцін і чаго дабіваецца ён усім павінна быць вядомым. Гэта прэзідэнт суседняй, вялікай і даволі задзірлівай капіталістычнай дзяржавы. Пунктам гонару яго з'яўляецца ўчыніць Расію багатай і магутнай дзяржавай. І робіць ён усё, каб Расія стала менавіта такой, а рабіць гэта, здаецца, умее. І прэтэнзіі да яго за гэта, па-мойму, мець мы не можам.

Дзеля хутчэйшага і беспячнейшага развіцця і ўмацавання Расіі ой як прыдалася б ёй Беларусь. Але не незалежная, дэмакратычная і беларуская, але як расійскі край ці губерня і, канешне ж, зрушчаная. Тым больш, край ціхі, спакойны, з выдатным гаспадарча-стратэгічным становішчам і на ўсё згодным народам. Расіі так патрэбны паслухмяныя працоўна-ваенныя людскія рэзервы. Усё гэта Беларусь мае. А Расія мае камандна-кіраўнічыя кадры. Вось дзе можа атрымацца перспектыўны сімбіёз. Хто ж тады, скажыце, не прыгорне да сябе такія козыры? Тым больш, што гэтыя козыры самі лезуць ім у рукі. І яны ўжо максімальна зрушчаны...

Я, барані мяне Божа, не супраць Расіі, рускай мовы, літаратуры, культуры. Сам іх высока цаню і люблю. І някепска ў іх разбіраюся, члены маёй сям'і таксама. І не дзіўна. Рускія, беларусы, украінцы — народы вельмі ж падобныя, блізкія, родныя сабе. Нашы мовы і культуры таксама. У нас адна рэлігія, што мела і мае немалое значэнне. Немалы адрэзак часу мы мелі супольную гісторыю і падобны лёс. І не заўсёды ён быў найгоршым. Яшчэ ў царскія часы адзін з маіх мужыцкіх продкаў даслужыўся, напрыклад, да сану святара, а другі — да палкоўніка і двараніна. Я радуюся за іх, цаню і шаную іх за гэта. Радуюся таксама з таго факту, што і ў далёкі царскі час наш мужык мог зрабіць такую кар'еру...

Але ўсё ж такі лічу, што кожны чалавек, тым больш народ, павінен аставацца заўсёды сабою. Павінен знаць і шанаваць сваю мову, традыцыі, культуру, рэлігію. І карыстацца імі.

А што мы маем на Беларусі?!

І хто вінаваты ў гэтым?!.

Не вельмі добра Беларусі, калі Расія становіцца магутнай, але не добра было б, калі б Расія слабенькай была. І зусім ужо дрэнна было б, калі б яна зусім развалілася.

Васіль САКОЎСКІ

Вачыма еўрапейца

Медыйны „клопат"

Часам, назіраючы за польскімі СМІ, складваецца ўва мне ўражанне, што Беларусь трактуецца імі як дзяржаўка трэцяга свету. Не думаю тут якраз аб пытаннях звязаных з шырока ўспрыманай уявай дэмакратыі, асабліва ў палітычным аспекце. Час ад часу некаторыя журналісты прабуюць стварыць вобраз Беларусі: амаль канцлагера, у якім жывуць замораныя і замучаныя, пазбаўлены любых грамадска-бытавых правоў людзі. Да раздражнення давялі мяне паведамленні тэле-, радыёстанцый і газет наконт дзесяцімесячнага Паўла Іванава, якога, дарэчы, невядома чаму называюць Ясем, хворага мукавісцыдозам, генетычнай хваробай, ад якой дагэтуль няма ўдалага лякарства, можна адно спавольніць яе развіццё, лечыўшы яе сімптомы. Павел-Ясь мае быць, згодна прысуду люблінскага суда, дэпартаваны ў Беларусь; маці, якая гадамі нелегальна прабывае ў Польшчы, пакінула яго, напісаўшы ў адпаведным фармуляры, што ён беларус, а польская часовая маці адмовілася ад апекі.

Польскія журналісты прынялі гэта за чыстую манету і паўтаралі ў апошнія дні трывожным тонам: „Ясь не павінен трапіць у асяродак для недаразвітых, бо развіваецца нармальна". Не толькі факт, што хлопчык трапіць у Беларусі ў асяродак для разумова неразвітых, але і гіпотэза, што пасля апынецца ў дзетдоме выклікаў „клопат" журналістаў. Толькі праз два дні пасля першай такога тыпу спробы выклікання спачування ў паляках, тон медыйных справаздач крыху палягчэў. Мабыць, сталася гэта пасля таго, як пасольства РБ у Варшаве зрабіла заяву, у якой было напісана: „Пасля вяртання ў Беларусь дзіця ў першую чаргу будзе змешчана ў апякунча-лячэбным асяродку ў Гродне, які спецыялізуецца ў лячэнні мукавісцыдоза. Асяродак забяспечаны ва ўсё неабходнае медычнае абсталяванне, таксама і для даследаванняў, лякарствы і адукаваны ды вопытны медычны персанал. На час пабыўкі ў асяродку дзіцём будзе апекавацца адмыслова назначаны спецыяліст. Лячэнне дзіцяці будзе весціся лекарамі-педыятрамі ў супрацоўніцтве з Гродзенскім медычным універсітэтам. Пасля даследавання стану здароўя дзіцяці Нацыянальны цэнтр усынаўлення РБ неадкладна зоймецца тым, каб знайсці для дзіцяці найлепшую заменную сям'ю, якая будзе ў змозе гарантаваць яму неабходную апеку і дапамогу. Медыйныя паведамленні аб тым, што дзіця будзе прабываць сярод дзяцей разумова неразвітых — несапраўдныя".

Наколькі ўважліва сачыў я за паведамленнямі аб Паўле-Ясю, журналісты ні да заявы пасольства, ні пасля яго не ўздумалі праверыць умоў у гэтым асяродку, у які меў бы ён трапіць і невядома (прынамсі мне), адкуль паявілася інфармацыя аб асяродку для разумова неразвітых.

У размове са мною праф. Мацей Качмарскі, загадчык III Клінікі хвароб дзяцей Беластоцкага дзіцячага клінічнага шпіталя заявіў адназначна:

— Немагчыма, каб дзіця ў такім узросце трапіла ў бальніцу для неразвітых.

Толькі праз пару дзён прапалі з эфіру і старонак газет трывожныя паведамленні аб тым, што хлопца аддадуць у беларускі дзетдом. Раней паўтараліся яны, асабліва ў адной уплывовай інфармацыйнай станцыі, незалежна ад тады ўжо публічна выказваных заяў прадстаўніка ЮНІСЕФ Аляксандра Каранкевіча: „Дзіцячыя дамы ў Беларусі адпавядаюць міжнародным стандартам".

Ва ўсім гэтым медыйным „клопаце" аб Паўле-Ясю журналісты забыліся, аб чым ужо ўспамінаў генконсул Беларусі ў Гданьску Руслан Есін, наведваючы шпіталь у Гдыні, дзе малы беларус цяпер прабывае:

— Гэтага хлопца здрадзілі ўжо неаднойчы.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Сардэчна прыняло мяне Падляшша

З жонкай Іалантай і сынам Дзмітрыем

— Вы нарадзіліся сербам, у выніку вайны эмігравалі з бацькамі ў Канаду, пасля прыехалі ў Польшчу, абзавяліся сям'ёй у Беластоку, потым зноў з'ехалі ў Канаду... Як трыццацігадовы чалавек становіцца бежанцам? А можа гэта свядомы выбар...

— Я нарадзіўся югаславам (так прынамсі я думаў), а стаў сербам, калі я прыняў хрышчэнне ў царкве св. Савы ў Таронта ў той час, калі бамбардзіравалі Югаславію. Калі серб не з'яўляецца праваслаўным, тады становіцца і югаславам, і мусульманінам, і чарнагорцам, і канадцам; усім можа стаць у выніку адмаўлення ад веры продкаў. У разуменні простага сербскага пастуха словы „серб" і „праваслаўны" гэта сінонімы... „Я дрэнны серб, бо я не пасціў у гэты пост" або „грэкі — гэта найбольшыя сербы" або „твая жонка — сербка з Польшчы". У такім разуменні кожны праваслаўны з'яўляецца земляком і сваяком (мовазнаўцы сцвярджаюць, што этымалогія слова „серб" выводзіцца з праславянскага кораня, які абазначае сваяка).

Як чалавек становіцца бежанцам? Думаю, што гэта камбінацыя свядомых і паўсвядомых выбараў, да таго з прымессю спадчыны продкаў.

Продкі майго бацькі пачалі вандроўку з Косава ў XVI стагоддзі і пасяліліся на памежжы Аўстрыйскай імперыі ў якасці жывой сцяны супраць туркаў (штосьці падобнае на казацтва). Узамен былі яны вызвалены ад прыгону і маглі свабодна спавядаць праваслаўную рэлігію. Калі мінула пагроза наступу Асманскай імперыі, мае продкі вымушаны былі рассяваць косці ў войнах, якія вяла Аўстрыйская імперыя. Продкі маёй маці ў сваю чаргу вымушаны былі ўцякаць ад туркаў, таму што забілі агу — турэцкага памешчыка, які хацеў пакарыстацца правам першай ночы з нявестай з іх роду. Пакаленнямі вандравалі яны пастухамі па гарах Босніі. У сувязі з гэтым выбар вандравання надта ўкаранелы ў маёй сям'і, а таксама ў шматлікіх іншых сербскіх сем'ях. Канешне, не лічу ні сябе, ні маю сям'ю качэўнікамі. Гэтыя вандроўкі былі вымушаны абставінамі. Продкі вандравалі, каб захаваць сваю тоеснасць. Стагоддзямі помнілі яны сваю страчаную свабоду, іграліі на гуслях і спявалі песні пра Косава, адзначалі слаўныя гадавіны, дзякуючы чаму аднаўлялі ўспаміны пра сваё слаўнае мінулае і пра асалоду ад сваёй незвычайнай праваслаўнай веры.

У выніку войнаў 1990-х гадоў у Югаславіі ўяўна спакойнае грамадства стала дагары нагамі. Нахабнікаў сталі лічыць сумленнымі. Тое, што раней было немаральным, цяпер стала маральным. Мае бацькі рашыліся выехаць у Канаду, бо верылі, што там знойдуць неперавернутыя каштоўнасці ў „стабільнай краіне". Калі чалавек раз падыме якар, то лягчэй яму паднесці яго чарговы раз і ісці далей. Калі мы эмігравалі ў Канаду, мне было 16 гадоў. Адчуў я вялікую тугу па радзіме і вялікае расчараванне светам Захаду, кульмінацыяй чаго было бамбардзіраванне Югаславіі (Сербіі і Чарнагорыі). Адначасна аддаленасць ад радзімы і духоўны вакуум Канады схілілі мяне паглыбіцца ў самога сябе. Пачаў я жыццёвую прыгоду ў пошуках уласнай тоеснасці, якая пачалася з хрышчэння ў Таронта ў 18-гадовым узросце, а закончылася шлюбам з маёй жонкай у Дзмітрыеўскім манастыры ў Саках на Падляшшы.

У 2001 годзе паехаў я ў Бялград і паступіў на багаслоўскае аддзяленне. І ў Канадзе, і ў Сербіі мне неяк цяжка было звярнуцца да людзей, якія лічаць сябе „тутэйшымі" ў якім-небудзь сэнсе. Сам я ўсюды адчуваў сябе чужынцам, і выбіраў сяброў з ліку тых, якія адчувалі сябе падобна. Толькі Нябесны Іерусалім з'яўляецца нашай сапраўднай айчынай — як кажа св. Сава. Дзе б я не падарожнічаў, але калі я ўваходзіў у царкву, тады радаваўся, што знайшоў кавалак утульнага, свайго дому.

— Як доўга былі Вы на Падляшшы? Як яно Вам запомнілася?

— Мой першы кантакт з Падляшшам адбыўся ў 2003 годзе. Прыехаў я да сябры-аднакурсніка (а. Міхала Чыквіна) і потым сам паехаў на беластоцкае паломніцтва на Святую Гару Грабарку. Тады я пазнаёміўся з Падляшшам. У сербаў замацаваны пэўны архетып колішняй айчыны, славянскай вёскі, якую яны пакінулі, калі пасяліліся на тэрыторыі Візантыі. На Падляшшы, менавіта ў час паломніцтва, з'явілася адчуванне, што я знайшоў старажытную славянскую айчыну. Прыгожыя лясы, драўляныя, казачныя домікі, добразычлівыя людзі з усмешкай, якія напаміналі мне далёкіх сваякоў, падобныя звычаі і каштоўнасці, а перш за ўсё праваслаўная вера моцна мяне звязалі з Падляшшам. Многа сувязей спалучае Падляшша і Сербію. У Супраслі натрапіў я на серба Нектарыя, які пісаў тут фрэскі, а ў сваім родным горадзе ў Сербіі, на клірасе царквы св. Георгія знайшоў я „Трыодзь посную", ахвяраваную нейкім падляшуком у XVII стагоддзі. Потым, на канферэнцыі Сіндэсмаса ў Мінску на Беларусі пазнаёміўся я са сваёй жонкай з Беластока і на Падляшшы жыў я два гады. За гэты час, пры дапамозе жонкі, азнаёміўся я з жыццём на Падляшшы. Пазнаёміўся я з людзьмі, манастырамі, вёскамі і гарадамі, з сям'ёй адзначаў святы, таксама свае, сербскія традыцыі перанёс сюды. Адзначалі мы „славу" — свята патрона нашай сям'і св. Іаана Хрысціцеля. Думаю, што гэта была першая „слава" ў Беластоку. Паводле традыцыі на „славу" не запрашаюць, але кожны, хто лічыць сябе сябрам сям'і, павінен прыйсці сам. У гэты дзень наведала нас сорак чалавек. Думаю, што гэта доказ таму як сардэчна прыняло мяне Падляшша. Я заўсёды адчуваў, што мяне, серба, падляшскія беларусы паважаюць у асаблівы спосаб. Найлепшым здарэннем, якое ўспамінаю з Падляшша, гэта нараджэнне нашага сына Дзмітрыя. А асабліва прыкрых успамінаў з Падляшша ў мяне няма. Адзінае, што мне не падабаецца гэта тое, што праваслаўныя мала паказваюць сябе грамадству. Іх у Беластоку пад 30 працэнтаў, а часам здаецца, што іх вельмі мала. Думаю, што гэта вынік многавяковай стыгматызацыі. Апошнім часам заўважыў я змены на лепшае, што праваслаўная супольнасць штораз больш абуджаецца.

— Большасць еўрапейскіх краін і ЗША прызналі аўтаномнае дагэтуль Косава ў складзе Сербіі незалежнай дзяржавай албанцаў. Сербскія палітыкі згодна заяўляюць, што Бялград ніколі не акцэптуе гэтых рашэнняў. Ці зноў з'явіцца пагроза вайны?

— Думаю, што вайны, сапраўднай вайны не будзе. Сербія пацярпела ад бамбардзіравання дзеля таго, каб Захад, хаця б на паперы, прызнаў яе суверэнітэт з Косавам. Паводле міжнароднага права Косава можа стаць незалежным албанскім бытам толькі тады, калі на гэта згодзіцца Сербія. Палітыкі гучна заяўляюць, што Косава не аддадуць. Як кажа ўладыка Арцемій, калі б палітыкі, якія мараць аб Еўрапейскім Саюзе, не падкрэслівалі за кожным разам, што Сербія не будзе прымяняць сілы ў абароне свайго суверэнітэту (каб выпадкова не засмуціць сваіх спонсараў з Бруселя або Вашынгтона), то прыхільнікам незалежнасці Косава трэба было б над гэтай незалежнасцю моцна задумацца. На тэрыторыі Косава і Метохіі, на маю думку і як Бог дасць, нічога не зменіцца. Сербы і астатнія (12%) застануцца пад уладай Бялграда, а албанцы (88%) — пад уладай НАТА, як і да гэтай пары. У нас кажуць: „Хто мае авечак, той мае і луг". Сербы вінаватыя ў тым, што дзеля сваёй выгады дазволілі албанцам на біялагічную дамінацыю. Баюся толькі таго, што будуць разагнаны апошнія сербскія анклавы, разбураны храмы і манастыры. Але гэтыя храмы, дзякуючы малітвам святых, пратрымалі на працягу васьмі стагоддзяў набегі куманаў, туркаў, аўстрыйцаў, італьянцаў, балгараў, немцаў, амерыканцаў. Калі сербы не забудуць аб сваёй праваслаўнай веры, тады заўсёды ў іх захаваецца воля да вечнага змагання на Косавым Полі, як духовага, так і наяўнага.

— Чым для Вас асабіста з'яўляецца Косава? Ці сербы захочуць туды вярнуцца?

— Для мяне асабіста Косава з'яўляецца... брамай Нябеснага Іерусаліма. Пакуль я не быў у Косаве, думаў аб ім так, як кожны іншы серб — як аб вялікай невылечнай ране без надзеі. Пабыўка ў Косаве, у сербскіх храмах і сербскіх анклавах была для мяне незвычайным перажываннем. Я ўжо не думаў пра Косава як пра рану. У Косаве і Метохіі блізкасць Царства нябеснага адчуваецца па-сапраўднаму. Калі ўваходзіш у Печскі патрыярхат або ў Высокія Дэчаны, адчуваеш блізкасць святых так моцна, што ўсе турботы пра сваю бяспеку знікаюць. Складваецца ўражанне, што сам Гасподзь Бог з сонмам анёлаў і са святымі косаўскімі рыцарамі пільнуюць бяспекі гэтых месцаў, а не зморaныя нудой НАТАўскія салдаты з вінтоўкамі на плячах, якія ў металічных буданах пазяхаюць, курацъ і гуляюць у камп'ютэрныя гульні. У Дэчанах быццам бы сам св. цар Стэфан стаяў перад брамай і з мячом у руцэ пільнаваў манастыр ад усіх ворагаў. Зусім мяне не здзіўляе, што самае вялікае жаданне патрыярха Паўла — быць пахаваным у Печскім патрыярхаце. Гэта незвычайнае адчуванне, якое дае надзею, што Косава, душа сербскага народа, пратрымае ўсе нягоды.

Я не ведаю, ці ўсе сербы хочуць вярнуцца ў Косава, але я ведаю, што хачу там заўсёды вяртацца. У супрацоўніцтве з а. Пятром з Зочыштэ мы з жонкай купілі ў Косаве малы вінаграднік для нашага сынка. Спадзяюся, што калісьці паставім там прынамсі дачу. Косава не павінна быць толькі нашым мінулым, але таксама і нашым будучым. Многія сербы так думаюць і яны хочуць косаўскім сербам дапамагчы пратрымацца. Мне асабіста албанцы не перашкаджаюць.

— Каму ў Косаве юрыдычна належыць зямля?

— Калі сербскія ўлады ў 1999 годзе пакідалі Косава, усе кадастравыя кнігі, усе арыгіналы дакументаў датычныя ўласнасці нерухомасцей былі перавезены ў Сербію. ААНаўская місія юрыдычна не можа нічога дэнацыяналізаваць, прадаць, купіць, мяняць без згоды сербскіх улад. Калі албанец хоча купіць зямлю, яму трэба аб гэтым заявіць у Крушавац або ў Ніш. Юрыдыч-

працяг ☞11

Весткі з Бельска

7 лютага г.г. у Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім адбыўся бацькоўскі сход першых, другіх і трэціх класаў Гімназіі. Сустрэча была дадаткова прысвечана аналізу пробных экзаменаў у трэціх класах. Сітуацыю прааналізаваў і інфармацыю аб бягучых выніках у навуцы прадставіў дырэктар Васіль Ляшчынскі. Фінансавую справаздачу Бацькоўскага камітэта за мінулы школьны год прадставіў яго старшыня Віктар Нікалаюк. Падкрэсліў ён, якую вялікую ролю ў жыцці школы і вучняў адыгрываюць складчыны, і прасіў бацькоў каб яны аплачвалі ўзносы. Пасля адбыліся сустрэчы бацькоў з выхавацелямі. На школьным калідоры за столікамі дзяжурылі настаўнікі, якія вучаць у гімназіі. Была гэта дасканалая нагода бацькам сустрэцца з настаўнікамі і пагутарыць аб сваіх праблемах з дзяцьмі.

* * *

У Бельску побач бальніцы па вул. Кляшчэлеўскай знаходзіцца прыпынак для аўтобусаў ПКС і гарадской камунікацыі. Інфармуюць аб гэтым табліца і размечаныя на паверхні вуліцы лініі. Часта аднак здараецца, што шафёры паркуюць тут свае прыватныя аўтамашыны, хаця вакол многа месца. Калі паліцыя ўкарае, то тады да яе прэтэнзіі. Такія шафёры гэтак паркуюць усюды. Я здзіўляюся, як яны атрымалі вадзіцельскія правы, калі не ведаюць як трэба сябе паводзіць і дзе можна ставіць машыну. Не думаюць яны, што з-за іх не мае дзе прыпыніцца аўтобус.

* * *

Амаль год таму купіла я электрычны чайнік. Выгадна, бо хутка закіпяціш у ім ваду. З часам аднак парвалася мне сітца, што працэджвае ваду. Пайшла я ў магазін купіць новае. Абхадзіла цэлы горад, адсылалі мяне то сюды, то туды, і так не купіла я гэтага сітца. Вось краіна, падумалася мне, каб такой дробязі нідзе не можна было купіць. Яшчэ адна думка прыйшла мне ў галаву, можа варта напісаць у фабрыку, якая выпускае гэтыя чайнікі, можа прышлюць за накладной паштовай платай.

Жэня МАРТЫНЮК

Птушкі — памочнікі

Зіма лютуе ў Амерыцы, Сібіры, Кітаі, а пра Еўропу быццам забылася. У нас цёплая як на зімовыя месяцы пагода, добра людзям, звярыне і птушкам.

У лясах і садах пасяліліся сінічкі і быццам добрыя лекары лечаць дрэвы. Яны робяць гнёзды ў кустах, у глухіх месцах саду, пасяляюцца ў дуплах дрэў. Падлічана, што за дзень сінічка можа знішчыць да 10 тысяч яечак шкодных матылёў, а за час узгадавання свайго маладога пакалення з'ядае да 20 мільёнаў яечак розных шкоднікаў.

Найменшая сінічка — гаічка пранікае сваёй дзюбкай у такія недаступныя месцы, дрэвы, куды не даступіцца ніводная іншая птушка. Прыкладова, дзяцел „лечыць" толькі вялікія дрэвы. А сінічка вісіць камком на тонкай галінцы і шукае сабе яды. За адзін год такая гаічка знішчае да 8-10 млн. шкоднікаў у лясах і садах. Вось якую карысць даюць сінічкі!

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Выстаўка „Białoruś -

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Дыпламатычныя зносіны фармальна пачаліся з падпісання міністрамі замежных спраў Беларусі і Польшчы — П. Краўчанкам і К. Скубішэўскім дэкларацыі — 2 сакавіка 1992 г.

Такую выстаўку ў Галоўнай бібліятэцы Гданьскага універсітэта падрыхтавала Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Гданьску. Прысвечана яна 15-годдзю існавання гэтага дыпламатычнага прадстаўніцтва ў паўночным рэгіёне Польшчы. Консульская акруга сваёй дзейнасцю ахоплівае Паморскае, Заходнепаморскае, Куяўска-Паморскае, Любушскае і Вялікапольскае ваяводствы. Выстаўка адкрылася 5 лютага і будзе працаваць да 22 лютага. Патранаюць выстаўцы рэктар Гданьскага універсітэта праф. Анджэй Цэйнова і дырэктар Галоўнай бібліятэкі ГУ Уршуля Савіцка. На выстаўцы паказаны фатаграфіі з гісторыі дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Польшчай, пачынаючы з візіту прэзідэнта РП Войцеха Ярузельскага пад Леніна 28 красавіка 1990 г., хаця дыпламатычныя зносіны фармальна пачаліся з падпісання міністрамі замежных спраў Беларусі і Польшчы — Пятром Краўчанкам і Кшыштафам Скубішэўскім — 2 сакавіка 1992 г. дэкларацыі (яе тэкст на польскай і беларускай мове экспануецца на выстаўцы), а афіцыйнае адкрыццё беларускага консульства ў Гданьску адбылося 27 ліпеня 1993 г.

На чорна-белых здымках з пачатку 1990-х гадоў можна пабачыць візіты прэзідэнта Польшчы Леха Валэнсы ў Беларусі (чэрвень 1993 г.), прэм'ер-міністра Польшчы Ганны Сухоцкай у Мінску (лістапад 1992 г.) ці міністра замежных спраў РП Анджэя Аляхоўскага ў Мінску (кастрычнік 1994 г.). Далей гісторыя дыпламатычных польска-беларускіх адносін паказваецца на каляровых здымках: прэм'ер Польшчы Юзэф Алексы размаўляе з паслом РБ у Польшчы Віктарам Бурскім (лета 1995 г.), прэзідэнт РП Аляксандр Кваснеўскі сустракаецца з прэзідэнтам РБ Аляксандрам Лукашэнкам у Віскулях у Белавежскай пушчы (сакавік 1996 г.). І на гэтым, здаецца, канчаюцца сустрэчы паміж дзвюма дзяржавамі на найвышэйшым узроўні, што і кожны назіральнік выстаўкі можа пабачыць, хоць на далейшых шматлікіх здымках даказваецца быццам бы Беларусь усё больш прыбліжалася да Польшчы. А то міністр замежных спраў РБ Міхаіл Хвастоў сустрэўся з праваслаўным епіскапам Беластоцкім і Гданьскім Іакавам (сакавік 2002 г.), то парламенцкія групы РП і РБ, ачоленыя Яўгенам Чыквінам і Мікалаем Чаргінцом, сустрэліся на памежным пераходзе ў Белавежскай пушчы (красавік 2003 г.), то старшыня Рады Рэспублікі Генадзь Навіцкі сустрэўся з маршалкам Сената Лонгінам Пастусякам у Варшаве (верасень 2003 г.), які шэсць дзён раней быў у Мінску на адкрыцці помніка Адаму Міцкевічу. На здымках паказваюцца таксама сустрэчы на рэгіянальным узроўні, напрыклад, падляшскага і люблінскага ваяводаў з кіраўнікамі Гродзенскага ды Брэсцкага абласных выканаўчых камітэтаў з удзелам віцэ-міністраў замежных спраў абедзвюх краін у 2003 г., сустрэчы мытных і памежных устаноў, дзяржаўнага кантролю ды службаў бяспекі Беларусі і Польшчы (усе ў 2003 г.). Пару здымкаў прысвечаных адкрыццю памежнага перахода Рудаўка — Лясная на Аўгустоўскім канале (май 2005 г.). У лютым 2004 г. міністр замежных спраў РБ Міхаіл Хвастоў прысутнічаў на Фестывалі беларускай песні ў Беластоку і сустрэўся з міністрам замежных спраў Польшчы Владзімежам Цімашэвічам. У гэтым жа годзе ў кастрычніку помнік польскім салдатам пад Леніна наведалі прэм'ер Польшчы Лешак Мілер, міністр нацыянальнай абароны Ежы Шмайдзінскі, віцэ-маршалак Сената РП Роман Яжамбоўскі і ганаровая варта Войска Польскага. Гэтай падзеі прысвечана 6 здымкаў! Таксама 60-годдзе заканчэння вайны, якое ў Беларусі мела грандыёзнае вымярэнне, адлюстраванае на здымках прысваеннем медалёў „60 гадоў вызвалення Беларусі ад фашысцкіх акупантаў" польскім ветэранам.

Усё ж такі, прачытаўшы ўступ да выстаўкі, спадзявалася я пабачыць крыху іншае. Менавіта 15-гадовай дзейнасці Генеральнага консульства РБ у Гданьску зашмат не відаць на здымках, хаця выстаўка быццам бы апавядае пра тое як консульскія абавязкі выконвалі дыпламатычныя прадстаўнікі Беларусі ў Гданьску і як дзякуючы іх працы бачыцца ў паўночна-заходнім рэгіёне Польшчы Беларусь. Па-першае, як выглядае Беларусь можа пабачыць кожны грамадзянін Польшчы, з'ездзіўшы ў гэтую краіну. А гэта апошнім часам стала далёка няпростай справай, нават польскаму беларусу. Праўда, на вялікафарматных мастацкіх здымках можна на выстаўцы пабачыць пару беларускіх краявідаў з помнікамі архітэктуры, але што яны прадстаўляюць, не ведаўшы Беларусі, наведвальнік, на жаль, не даведаецца. Таксама, дарэчы, невядомыя аўтары гэтых здымкаў, як і тых прынагодных, на якіх паказаны традыцыйны фальклор ды рукадзелле. Я распазнала нават сваіх знаёмых з Браслава, выдатных дзеячаў народнай культуры, але яны, як ахоўнікі беларускай традыцыі, ананімныя, так як і аўтар мастацкіх здымкаў Сяргей Плыткевіч.

Гледзячы выстаўку, кідаецца ў вочы прысутнасць на іх цяперашняга генеральнага консула РБ у Гданьску Руслана Есіна і яго заслугі ў галіне бізнесу паміж Польшчай і Беларуссю — першае беларуска-паморскае бізнесовае спатканне ў Вейгерове ў маі 2007 г. Бачым генеральнага консула на здымку з Янам Зарэмбскім — старшынёй Гданьскага саюза працадаўцаў, на маёўцы ў Шымбарку, са студэнтамі Гданьскага універсітэта, з удзельнікамі VI Міжнароднага гаспадарчага форуму „Польшча — Усход" у Цехацінку, на гаспадарчай выстаўцы ў Варшаве, падчас размовы з маршалкам Любушскага ваяводства Кшыштафам Шыманскім, на адкрыцці мемарыяльнага каменя Янку Купалу ў Гданьску. На аснове здымкаў здаецца, што генконсул Есін, які прабыў на гэтай пасадзе паўтара года, зрабіў больш чым яго папярэднікі, пералічаныя ў інфармацыйным лістку: Аляксей Шахновіч (1992-1996), Анатоль Бутэвіч (1996-1997), Міхал Аляксейчык (1998-2004). Будучы сведкам заснавання Генеральнага консульства ў Гданьску, пазнаўшы ўсіх ранейшых генеральных консулаў РБ, зрабілася мне крыху крыўдна з-за адсутнасці на выстаўцы асобы Аляксея Шахновіча, які пачынаў асвойваць Памор'е ў якасці першага дыпламатычнага прадстаўніка маладой дзяржавы Рэспублікі Беларусь у прыстойным і гасцінным дворыку па вуліцы Яськова Даліна ў Гданьску. Два гады вісеў там бел-чырвона-белы, дзяржаўны тады яшчэ, сцяг, а да сцяны пры ўваходзе прымацаваны быў герб Пагоня. На долю першага генеральнага консула РБ выпала замена нацыянальнай сімволікі ў 1995 г. Праз гады недзе прапаў бел-чырвона-белы сцяг з консульства. Ацалела затое Пагоня, якую спадар Міхал Аляксейчык перадаў гданьскім беларусам на захаванне. Са стварэннем беларускага консульства ў Гданьску ў мясцовых беларусаў з'явілася шмат спадзяванняў. Нейкае недаразуменне атрымалася ўжо ў 1993 г., калі Аляксей Шахновіч пытаў калі і чаму мы выехалі з Беларусі. Новаму дыпламату, відаць, ніхто не патлумачыў, што беларусы жывуць ды нараджаюцца таксама ў Польшчы. Спадар Аляксей Шахновіч прысутнічаў на нашым святкаванні ўгодкаў Беларускай Народнай Рэспублікі, даказваючы, што беларуская дзяржаўнасць пачынаецца з X ст. — ад Полацкага княства. Былі мы ў гасцях у консульстве, хаця год раней генконсул нявыгадным палічыў нашу прысутнасць на ўрачыстым адкрыцці дыпламатычнага прадстаўніцтва ў Гданьску. А адкрывалася яно ў дзень незалежнасці, 27 ліпеня 1993 г., да якога зараз улады Беларусі не прызнаюцца, так як і да тадышняй дзяржаўнай сімволікі.

- Polska: 15 lat bliżej”

Спадар Аляксей Шахновіч прафінансаваў нам (10 асобам) у снежні 1994 г. падарожжа ў Вільню на адкрыццё помніка Альбіну Стаповічу, дзядзьку прафесара Гданьскай палітэхнікі Вітаўта Юрыя Стаповіча. Быў гэта, можна сказаць, адзіны матэрыяльны жэст у адносінах да гданьскіх беларусаў за ўсе гады існавання Генеральнага консульства ў Гданьску. Нічога дзіўнага, мяняліся ўмовы ў Беларусі, а гданьскія беларусы заставаліся сабой, як і былі раней, пакуль Беларусь была савецкай рэспублікай.

Тым не менш адносіны з чарговымі консуламі складваліся большменш прыстойна. Адчувалася высокая культура ў дачыненні да гданьскіх беларусаў і Анатоля Бутэвіча, і Міхала Аляксейчыка. Мы запрашалі іх на нашы мерапрыемствы, яны на свае. Спадар Анатоль Бутэвіч не прыходзіў на нашае афіцыйнае святкаванне ўгодкаў БНР, але паколькі мы на той час сустракаліся дакладна 25 сакавіка ў Сопаце ў дачкі палкоўніка беларускага войска Гасана Канапацкага — Тамары, у кампаніі дзяцей і сем’яў былых беларускіх адраджэнцаў, прыходзіў ён са сваёй жонкай Таісай з бел-чырвона-белымі кветкамі. Гэта ўсім нам дадавала энергіі, а найбольш, здаецца, 85-гадовай Тамары ды ейнаму 71-гадоваму брату Мацею. У снежні 1997 г. на Гданьскім універсітэце разам з тадышнім дэканам Гуманітарнага факультэта Янам Ілюком, Аннай Ракоўскай з Фонду Баторыя і генконсулам РБ у Гданьску Анатолем Бутэвічам адкрывалі мы выстаўку незалежнага беларускага мастацтва „Каралеўства Беларусі”. Сумна было пасля даведацца, што Анатоль Бутэвіч адкліканы з пасады з канцом 1997 г., што быццам бы пераводзіцца на пасаду пасла РБ у Румыніі. Па сёння ягоныя гданьскія сябры — палякі і беларусы — пры сустрэчы ўспамінаюць яго і пытаюць, што ў яго чуваць і перадаюць яму прывітанні. Дарэчы, на развітанні з’явілася нас шмат і нашы харысты спявалі яму патрыятычныя беларускія песні. Нехта проста не пажадаў, каб такі культурны чалавек прадстаўляў Беларусь на Памор’і. Але на наша шчасце прыслалі ў Гданьск вопытнага беларускага дыпламата Міхала Аляксейчыка са знамянітага роду беларускіх лекараў. На працягу 6 гадоў беларусы маглі бясплатна і без ніякіх перашкод атрымліваць візы ў Беларусь. Генконсул Аляксейчык з павагай ставіўся да беларускай гісторыі, прыходзіў з кветкамі ўшанаваць памяць Лукі Дзекуця-Малея на ўгодкі БНР ды на іншыя нашы мерапрыемствы. Калі сам не мог, падсылаў супрацоўнікаў, напрыклад, на адкрыццё помніка на магіле „галубкоўца” Андрэя Вангіна ў Гневе. Падтрымаў канцэрт гурту „Ліцьвіны” ў Гданьску і Эльблангу. І ўрэшце, выкарыстоўваючы давер да сваёй асобы не толькі мясцовых беларусаў, але і гданьскіх улад, удалося супольна ажыццявіць ініцыятыву ўстанаўлення мемарыяльнага каменя ў гонар Янкі Купалы ў Гданьску. Спадар Міхал Аляксейчык перажываў перасяленне Генеральнага консульства з Яськовай Даліны ў хмарачос „зеленяк” на Старамейскім Падваллі, але нам усім было выгадна туды забягаць, бо ў цэнтры горада. На працягу 6 гадоў мы паспелі ўсе добра раззнаёміцца, што нават спадар консул ведаў на якія святы не выпадае гданьскіх беларусаў запрашаць, бо не толькі не прыйдуць, ды яшчэ адкажуць чаму не могуць прыйсці. Запамяталіся „Дні беларускай кухні” у Гранд-гатэлі ў Сопаце, дзе і развіталіся ў верасні 2004 г. з Таццянай і Міхалам Аляксейчыкамі. Дарэчы, на выстаўцы паказваецца здымак з гэтага мерапрыемства, але не ведаю чаму ён падпісаны „Генеральны консул РБ у Гданьску Міхал Аляксейчык вітае беларускіх артыстаў” — без даты, без месца, без названня артыстаў. А быў тады на адкрыцці гэтых дзён хор Гайнаўскага дому культуры. Ад’езд спадара Міхала Аляксейчыка ў Беларусь затармазіў на два гады адкрыццё мемарыяльнага каменя ў гонар Янку Купалу. Ды не толькі гэта. Дарэчы, мерапрыемства адкрыцця каменя арганізавалі 23 чэрвеня 2007 г. гарадскія ўлады Гданьска, а не Генеральнае консульства РБ, як напісана ў выставачнай лістоўцы. Не разумею таксама якія супольныя мерапрыемствы з беларускай дыяспарай Генеральнае консульства ў Гданьску ладзіла, асабліва апошнім часам. У рэчаіснасці было крыху інакш, чым хоча прэсавая служба Генконсульства, якая падпісалася пад лістоўкай. Мы, беларусы, рабілі сваё, консульства рабіла сваё, адны другіх паважалі за разумны падыход да справы. Ніхто раней нас не дакараў за бел-чырвона-белы сцяг на мерапрыемствах, напрыклад, на адкрыцці мемарыяльнай табліцы прысвечанай Язэпу Найдзюку ў Інаўроцлаве, на 25 сакавіка, на ўсіх нашых беларускіх мерапрыемствах, на якіх бывалі генеральныя консулы ў Гданьску. А тут, раптам, 23 чэрвеня 2007 г. я мелася сказаць Міхасю Куптэлю, каб „убраў” бел-чырвона-белы сцяг. На 5 здымках з гэтага мерапрыемства на выстаўцы няма „крамольнай” для цяперашніх дыпламатычных прадстаўнікоў нацыянальнай сімволікі. Дарэчы, Беларускае тэлебачанне таксама так паказала ў Беларусі справаздачу, што не было відаць бел-чырвона-белых сцягоў, з якімі прыйшлі беларускія студэнты Гданьскага універсітэта.

На адкрыццё выстаўкі Беларускае культурнае таварыства „Хатка” запрашэння не атрымала. Дзеля чаго тады Генеральны консул РБ у Гданьску Руслан Есін у праграме Анны Сабэцкай „Пэрон” на Радыё Гданьск 8 лютага гаварыў пра вельмі добрае супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай? А можа ў яго свая дыяспара? Дагэтуль усе генеральныя консулы выказваліся з вялікай культурай — не разбівалі беларусаў, якія жывуць на Памор’і. На выстаўцы — праўда — знайшла я і сябе на здымку, паміж віцэ-прэзідэнтам Гданьска Мацеем Лісіцкім і генеральным консулам Рэспублікі Беларусь у Беластоку Міхалам Аляксейчыкам, але ўсе мы ананімныя асобы — без подпісаў. Затое беларускую дыяспару — не паморскую, вядома — на выставачных здымках прадстаўляюць Валянціна Ласкевіч і Ян Сычэўскі. Калі ўжо я загаварыла пра агульны маштаб польска-беларускіх адносін за апошнія 15 гадоў, дзіўным здаецца адсутнасць на здымках былога пасла РП у Беларусі Мар’юша Машкевіча. Хаця на пару здымках бачна прафесар Альжбета Смулкова — першы пасол РП у Беларусі, нідзе не падпісана, што гэта яна. А пасол Ева Спыхальска — вялікая памылка польскай дыпламатыі ў дачыненні да Беларусі — паказана на здымку разам з прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам. Увогуле, калі нехта мае ўяўленне пра польска-беларускія адносіны, ацэніць выстаўку як страшэнна аднабаковую. Чаму толькі паказваецца яна ва універсітэцкай установе, дзе павінен пашырацца культ праўды і дапытлівасці, а не аднастаронняга тэндэнцыйнага погляду? Разумею, калі б была яна ў сядзібе Генеральнага консульства РБ у Гданьску. Не кажу ўжо пра неахайнасць подпісаў на польскай мове пад здымкамі, напрыклад, Walensa, Nowogrudek, pomnik polskim żołnierzom przy m. Lenino, monument radzieckim żołnierzom, spław kajakarski, Komitet Społeczny Budowy Pomniku..., ...oświeca salę. Тое, што пад амаль усімі здымкамі падаецца толькі ініцыял імя пры прозвішчы, можна сказаць, што гэта паўсюдная савецкая норма. У Польшчы традыцыя кажа пісаць поўнае імя, асабліва, калі гаворка ідзе пра так дастойныя асобы, як прэзідэнты, прэм’еры, міністры, дыпламаты. Ну і варта яшчэ сказаць, што асобай, якую бачна на шматлікіх здымках з’яўляецца пасол РБ у Польшчы Павел Латушка, напрыклад, як гасцюе ў сябе віцэ-прэм’ера Анджэя Лепера. Пры партрэце пасла Паўла Латушкі на фоне гдыньскага порта ўспомнілася мне ідэя, дзеля якой, між іншым, стваралася Генеральнае консульства ў Гданьску — Гдыня мела стаць портам Беларусі. І што з гэтага атрымалася? Ну, можа не варта наракаць, бо ж гісторыя бывае такая, якую хтосьці напіша... Каму здаецца, што Беларусь усё прыбліжаецца да Польшчы на працягу 15 гадоў, няхай так і будзе. Важнае добрае самаадчуванне. Мне, на жаль, здаецца, што прынамсі беларусам, якія жывуць у Польшчы, стала далей, а не бліжэй у Беларусь. Цікава, як той стан ацэньваюць палякі. Мой сябра паляк, прыяцель беларусаў, якому я распавяла пра выстаўку, запытаў ці ёсць там Анжаліка Борыс. Для яго гэта мела быць мерай аб’ектывізму выстаўкі ва універсітэцкай бібліятэцы.

Наведаўшы выпадкова выстаўку падчас працы ў бібліятэцы, хацелася ўсе гэтыя заўвагі ўпісаць у памятную кнігу, якую звычайна выкладаюць пры нагодзе выставак. На жаль, ніхто такой не палажыў, бо і навошта каму патрэбныя заўвагі на беларускай мове? Гэтага, чаго мне стала найбольш шкада пры ўсіх складанасцях кантактаў з беларускім генконсульствам у Гданьску на працягу мінулых 15 гадоў, гэта сакавітая беларуская мова, якой валодалі Анатоль Бутэвіч ды Міхал Аляксейчык і на ёй заўзята баранілі беларускія дзяржаўныя інтарэсы. Ніводзін з іх не апраўдваўся афіцыйным двухмоўем у рускамоўным варыянце. За тое тут іх паважавалі і беларусы, і палякі.

Гайнаўка

Беларуская песня -2008

10 лютага г.г. у Гайнаўскім доме культуры адбыўся павятовы агляд „Беларуская песня-2008”. Мерапрыемства працягвалася больш за тры гадзіны пры запоўненай да апошняга месца зале. Вяла яго Крыстына Кендысь на добрай і правільнай беларускай мове. Журы працавала ў складзе: Андрэй Такаюк (старшыня), Міраслава Мацюка і Андрэй Данільчук (члены). Конкурс карыстаўся вялікім зацікаўленнем выканаўцаў і слухачоў.

Катэгорыя аўтэнтычны фальклор

Сярод салістаў журы першага месца не прызначыла, другое месца заняла Кацярына Ціханюк са Збуча (Чыжоўская гміна), трэцяе — Вольга Ахрымюк з Чыжоў. У групе дуэты і тэрцэты: першага месца журы не прызначыла, другое месца заваявала трыо ў складзе Надзея Асіпюк ды Анна і Мікалай Тэслюкі з Гарадзіска (Нарваўская гміна) і трэцяе месца — „Збучанкі” са Збуча. Сярод вакальных груп першынство заваявалі „Арэшкі” з Арэшкава (Гайнаўская гміна), другое месца — „Крыўчанкі” з Крыўца (Нарваўская гміна).

Катэгорыя апрацаваны фальклор

Першага месца журы не прызначыла, другое раўнапраўнае месца занялі Марыя Хіліманюк з Нарвы і Юрка Карпюк са Старога Ляўкова (Нараўчанская гміна). У групе дуэты, тэрцэты і квартэты першае месца заняла жаночая група „Чыжавян” з Чыжоў і другое — мужчынская група гэтага калектыву, трэцяе раўнапраўнае: Уршуля Бірыцкая і Юрка Карпюк са Старога Ляўкова і „Незабудкі” з Курашава (Чыжоўская гміна). Сярод вакальных груп першае месца журы прызначыла „Рамонцы” з Ласінкі (Нарваўская гміна), другое — „Цаглінкам” са Старога Ляўкова ды трэцяе раўнапраўнае месца — „Нараўчанкам” з Нараўкі і „Дубінам” з Дубін (Гайнаўская гміна). У групе вакальна-інструментальных калектываў найлепшыя былі „Чыжавяне” з Чыжоў (першае месца).

Катэгорыя сучасная музыка

Сярод салістаў першае месца заняла Юліта Назарка, другое раўнапраўнае месца — Магдаліна Дудзіч і Марта Грэдэль (усе яны вучаніцы Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы). Сярод вакальных калектываў першае месца заняла „Знічка” з Гайнаўкі, другое раўнапраўнае месца: мужчынская група і жаночая група „Рэха пушчы” Гайнаўскага дома культуры. Сярод эстрадных калектываў журы не прызначыла першага месца, а другое раўнапраўнае месца занялі „Арт-Пронар” з Нарвы і „Аўра” Гайнаўскага дома культуры. Сярод хораў першынство заваяваў хор ГДК „Рэха пушчы”.

Журы ацаніла выканаўчы ўзровень вакальных груп у катэгорыі фальклору на чацвёрку і ў катэгорыі сучаснай музыкі — на пяцёрку.

(ян)

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

зорка
для дзяцей і моладзі

Падвойнае свята ў Нарве!

Старэйшыя ўдзельнікі „Роднага слова” і „Гавэнды”

Наймалодшыя дэкламатары і камісія: Г. Лапінская, А. Сяткоўская, Н. Абрамюк

Бывае такі дзень у школе, калі ад хвалявання баляць жываты і кружыцца галава. Аднак, такі стрэс пажаданы. Ён можа адмяніць наш настрой на доўгі час. Мова пра мастацкія спаборніцтвы, выступленні. Пасля поспехаў залівае нас радасць і пачуццё гонару. Свет становіцца прыгажэйшым, сябры яшчэ больш сімпатычнымі і добрымі. Такая магія поспеху! Не дзіва, што ў дэкламатарскіх, песенных і тэатральных конкурсах прымае ўдзел усё больш і больш выканаўцаў.

У панядзелак, 11 лютага, у школе ў Нарве ад самага рання панавала святочнае хваляванне. Сёння тут „Роднае слова” і конкурс „Гавэнды”. Першы і найважнейшы этап! Аказваецца, не так проста выступіць перад сябрамі, сваімі настаўнікамі. Нібыта ўсе свае, а хваляванне не адпускае. Праўда, часам, нехта падкажа з публікі забытае слоўца, фразу...

Выступае Уля Беразавец

Эвеліна Келбашэўская і Эвеліна Прабуцкая

І публіка сёння „новая” — прыгожая, урачыстая, ветлівая. У аздобленай зале больш за паўсотні дзяцей і моладзі. Усе старанна апранутыя, прычэсаныя, быццам першага верасня. Найстарэйшыя гімназісткі ў туфліках-„шпільках”.

— Здаецца, сёлета выступае намнога больш хлопцаў? — пытаю ў Ніны Абрамюк.

— І каб вы ведалі, якія ў нас добрыя хлопцы! — хваліць сваіх навучэнцаў настаўніца. — Амаль усе ўмеюць размаўляць па-свойму. А першыя тут хлапчукі з Ласінскай парафіі: з Кавелы, Ласінкі...

Побач мяне сядзіць чатырох хлапчукоў. Ужо пасля выступлення. Найбольш падабаюцца ім жартоўныя вершыкі пра звяркоў і іх прыгоды, пра жулікаватых ды непаслухмяных дзяцей. У Нарве, дзе бываю амаль кожны год, рэдка паўтараецца рэпертуар. Дзеці дэкламуюць Вольскага, Шушкевіча, Жуковіча, Шведа, Агняцвет, аднак, заўсёды іншыя творы. Старэйшыя дэкламатаркі (тут хлопцаў як на лякарства) любяць Гаруна, Барадуліна, Геніюш, Купалу... Заўсёды прысутныя і нашы „белавежцы”: Швед, Шаховіч, Яновіч, Гайдук... У гэты раз прагучаў надта лакальны і файны акцэнт. Ева Анапюк выступіла з вершам Мікалая Лук’янюка з недалёкіх Бялкоў. Яна гаварыла верш „Кумпяк”.

— Як падбіраеце рэпертуар вучням, што ён не паўтараецца? — пытаем Ніну Абрамюк. Настаўніца памятае выступленні з мінулых гадоў. І калі хтосць заўпарціцца дэкламаваць ужо вядомы твор, стараецца адвесці ад гэтай задумы. Часам паспяхова!

— Але калі нехта вельмі хоча, тады дазваляю. Горш, калі вучань некалькі разоў мяняе твор. Пасля, ужо перад выступленнем, прыходзіць і кажа што не выступіць. Кажа, не паспеў развучыць.

Апошняя практыка назіраецца сярод старэйшых дэкламатараў. Малодшыя ўжо з кастрычніка зубраць вершыкі. Настаўніца прапануе ім творы на картачцы (наймалодшым піша лацінкай) з пазначаным націскам:

— Часам, калі хто згубіць картачку, тады трэба яшчэ раз напісаць яму верш, — адзначае Ніна Абрамюк. Найбольш часу адводзіць яна моўным практыкаванням. Таму сярод выступоўцаў сустракаем дэкламатараў з цудоўным вымаўленнем і правільным націскам. (У гэтай справе найбольш бліскуча паказалася Уля Беразавец!)

І яшчэ адна справа, якая мабілізуе прыступіць да конкурсу. Усе ўдзельнікі школьнага этапу атрымаюць узнагароды! Гляньма тады на вынікі якія назначыла камісія ў саставе Ніна Абрамюк, Ала Сяткоўская і Галіна Лапінская:

У конкурсе „Роднае слова”, у **катэгорыі I-III класаў,** дзе выступіла 14 дэкламатараў, **Гран-пры** атрымала **Наталля Камар** (яна дэкламавала верш Эдзі Агняцвет „Саўка за сталом”). **I месца** камісія прызначыла **Караліне Астапкевіч** і **Магдаліне Каранецкай; II — Янку Аксенцюку** і **Якубу Іванюк-Саўчуку; III — Малгажаце Занкевіч**.

У катэгорыі **IV-VI класаў** таксама выступіла 14 асоб. **Гран-пры** заваявала тут **Дамініка Юшкевіч. I месца — Уля Беразавец, Марыюш Монах і Ева Ляўчук; II — Наталля Келбашэўская, Іерамія Кос ды Пётр Дмітрук-Лапінскі; III — Марта Лапінская, Крыстыян Венцка, Ірыней Сявёньчык.**

Сярод гімназістаў запрэзентавалася 13 дэкламатараў. І так, **I месца** атрымалі **Малгажата Харкевіч, Марыянна Садоўская, Віялета Чарнякевіч; II — Магда Бобік, Агнешка Анікіюк** і **Анна Келбашэўская, III — Эвеліна Келбашэўская, Ева Анапюк, Уля Рашкоўская** і **Анна Порац.**

* * *

У Конкурсе „Гавэнды” прыняло ўдзел 9 асоб:

Гран-пры ў катэгорыі **класаў ПШ** камісія прызначыла **Улі Беразавец** за выступленне пра каляровыя журналы і матэматыку. **Першае месца** заваявалі **Іерамія Кос, Дамініка Юшкевіч, другое — Сара Кос**, а **трэцяе — Ева Ляўчук.**

Сярод гімназістаў найбольш бліскуча выступілі:

Гран-пры — Эвеліна Прабуцкая,
I месца — Марыянна Садоўская,
II месца — Малгажата Харкевіч,
III месца — Агнешка Анікіюк.

Лаўрэаты „Гавэнды” 22 лютага г.г. паедуць на спаборніцтвы ў Гайнаўку. Жадаем Вам поспехаў!

ЗОРКА
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Што ў галоўках пакалення камунікатараў?!

Дзень да зімовых канікул у нашы школы, гімназіі і ліцэі папала „Муха ціп-топ!". Кніжку, згодна з абяцаннямі, мы падарылі ўсім школьным падпісчыкам „Нівы". Яшчэ ў той самы дзень раззваніліся званкі. Аказваецца, у нас намнога больш чытачоў, чым падпісчыкаў. Ідзе пра тое, што многія падпісваюць адзін экземпляр на дзве асобы — на парту (у гэтай хітрасці лідзіруюць бельскія белліцэісты). І зараз, калі паявілася „Муха", узнікла праблема — у чые рукі пападзе кніжка, канкрэтна, хто пасля прачытання будзе мець прыемнасць паставіць яе на сваёй паліцы. Кніжку варта зберагчы! Чаму? Бо ў кожны час, калі ад школьных клопатаў кружыцца галава, ці калі перад кантрольнай вам баляць ад страху жываты, варта заглянуць у „Муху". Там знойдзем не толькі падказку як вырашыць самую клапатлівую праблему, напрыклад, кантрольныя, прагулы ці клопаты з каханнем... Адна з нашых маладых чытачак напісала, што баіцца паказаць „Муху ціп-топ!" бацькам. „Бо там, — кажа яна, — уся праўда пра сучасную моладзь. Пасля гэтай кніжкі бацькоў будзе намнога цяжэй падмануць ці ашукаць".

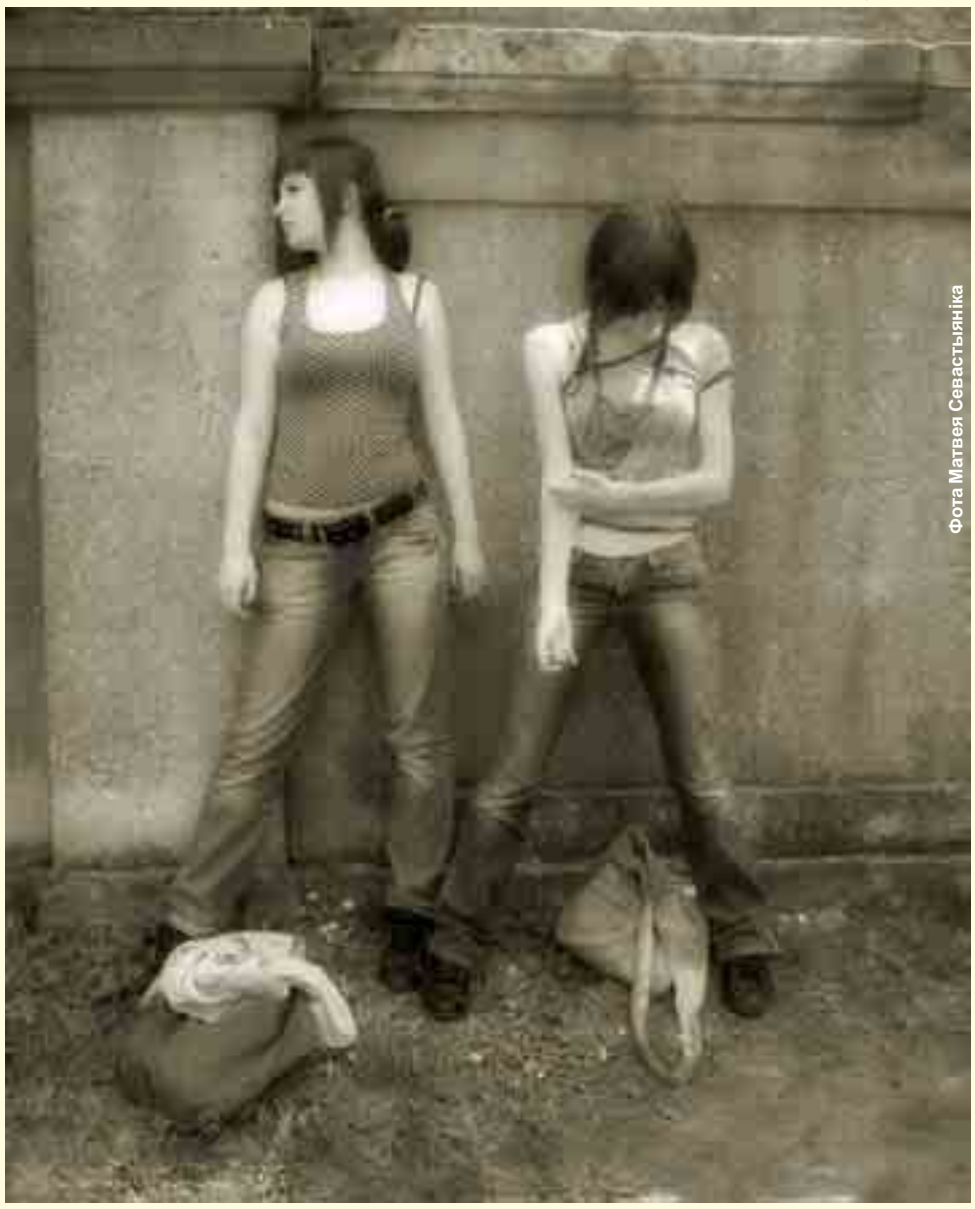
Фота Матвея Севастьяніка

Словам, кніжка паказвае, што дзеецца ў маладых галоўках *пакалення камунікатараў*. Адкуль у іх агрэсія і пакуты, бойкі і дурныя гульні. Аказваецца, што ў многіх выпадках вінаватыя дарослыя людзі, якія часта спаганяюць на маладых свае комплексы і недаспеласць (чытайце WWW.Byk26.fotka.pl)...

Варта дадаць, што „Муха ціп-топ!" — першая кніжка на беларускай мове ў літаратурнай і карцінкавай версіі. Яе аўтаркі — Наталька Кандрацюк-Свярубская і Оля Каліна — былі тады ў другім класе гімназіі (значыць, ім было тады па 14 гадоў). Іх плён выспеў у творы, які смела можна назваць самым арыгінальным маладзёвым праектам Беласточчыны ў апошнія гады (а таксама ў Польшчы).

Нашых дарагіх чытачоў просім дасыласць свае меркаванні на тэму „Мухі ціп-топ!" Пішыце свае ўражанні, хваліце або крытыкуйце — усё гэта лепшае за абыякавае маўчанне! Магчыма, дзякуючы вашым э-мейлам, лістам, допісам зноў з'явіцца на нашых кніжных паліцах чытацкі гіт! І можа сярод вас мы прыкмецім будучых аўтараў і герояў.

І яшчэ адна практычная прычына, каб захаваць кніжку — цягам двух месяцаў вычарпаўся ўвесь немалы тыраж...

ЗОРКА

Музыка з кайфам

х...у... „ZET"

Чэрвеньскі вечар, таямнічая атмасфера, перад сцэнай на асфальтавай пляцоўцы памалу збіраюцца перш за ўсё маладыя людзі. Некалькі метраў далей ужо гараць вогнішчы. Так больш-менш выглядаў пачатак канцэртаў у час незабыўнага Рок-купалля ў Нарве ў 2000 годзе. Нібыта ўсё як звычайна, аднак у паветры лунала нейкае напружанне, адчувалася таямніца, усе чакалі неспадзяванкі. Я, як ліцэістка, толькі што ўваходзіла ў свет беларускай рок-музыкі, але старэйшы сябра, які пра музыку шмат ведаў, узяў мяне за сцэну і выявіў таямніцу. Круціліся там музыкі ў масках, але адзін меў абсалютна характэрны голас. Усё было вядома. Гэта меў быць пачатак рэвалюцыі сярод беларускіх рокераў, якога бацькам з'яўляўся... Лявон Вольскі.

Чарговы выступ меў месца даволі хутка — у ліпені ўсе чакалі „Басовішча". Госці ў масках чарговы раз паявіліся на сцэне, але быў гэта не толькі прадвеснік новага, цікавага, але і вялікі поспех, таму што гурт „ZET" стаў адным з лаўрэатаў конкурснай часткі. Мая трэцяя сустрэча з гуртом мела месца напрыканцы 2000 года, калі выступаў ён у варшаўскім клубе „Праксіма", у час канцэрта з цыкла „Беларускі андэрграўнд". Гэта мяне толькі ўпэўніла, што маем дачыненне з новай з'явай у музыцы, а Лявон Вольскі даспеў да новага музычнага праекта, іншага чым „N.R.M.". „ZET" іграў інакш чым другія, здавалася, што ў іх столькі многа энергіі. Кожны тэкст быў прадуманы, а музыка не гучала як стандартны рок-н-рол. Стваралася прастора кантакту між людзьмі ў масках, якія выказваюць свае эмоцыі, і слухачамі, якія чакаюць новага, жывога, арыгінальнага ды спелага. Усім гэтым абдароўваў гурт „ZET". На жаль, хуткасць, з якой музыкі гэтага праекта здабывалі фанатаў і вызначалі чарговы напрамак, неспадзявана пачала памяншацца. Неўзабаве Лявон Вольскі з сябрамі заснаваў „Крамбамбулю", пра якую тут яшчэ пачуеце, а „ZET" адышоў у цень. Нецярпліва чакаю, калі выйдзе з гэтага ценю і пабачым дыскі ды канцэрты.

i_basovka@o2.pl

Вершы Віктара Шведа

Вага без макіяжа

На вагу ўвайшла жонка:
— Вось схудзення праграма!
Чуе муж голас звонкі:
— Меней два кілаграмы!

Жартаваць — мужа сіла.
Паглядзеў ён і кажа:
— Дык яшчэ не зрабіла
Сёння ты макіяжа!

Сужонства

— Сужонства — абавязкі,
Прыгожая падзея.
А як мы, калі ласка,
Сужонства разумеем?

— Сужонства, — кажа Света, —
Падзея ў нас такая:
Мужчына, замест кветак,
Гародніну купляе.

Польска-беларуская крыжаванка № 8

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 4: Мы, імшар, лак, прынц, прынцып, рыс, яд, доза, рог, чарапаха. Міт, проза, прыз, рыса, млын, шанц, эра, акцыя, ох, Прага.

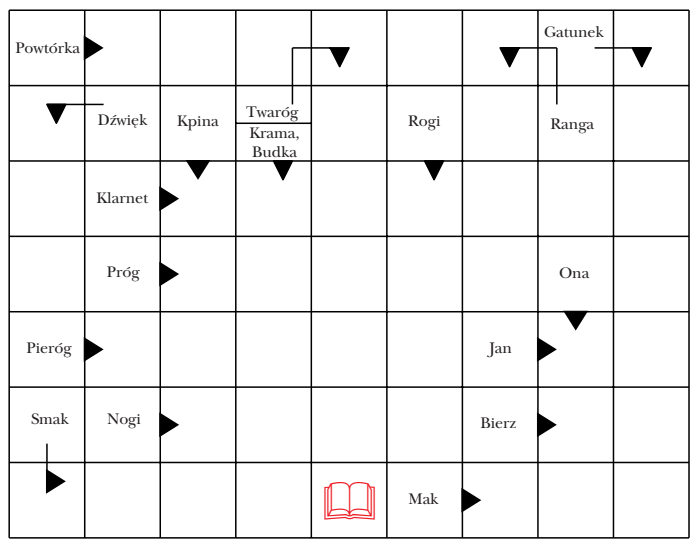

Узнагароды, **ільняныя сумкі**, выйгралі: **Анна Карпюк, Ева Каролька, Дыяна Свірыдзюк** з Чыжоў, **Юлія Панютыч** з Бельска-Падляшскага.

Узнагароды ўстанавіла Аб'яднанне „АБ-БА".

Беларусы перамагаюць у алімпіядах

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

У дзевяностых гадах мінулага стагоддзя паявілася мода арганізаваць рэйтынгі школ. Тады агульнапольскія часопісы сталі рассылаць па школах апытанні ды збіраць інфармацыю пра вучняў, якія вылучаюцца ў алімпіядах і прадметных конкурсах. Да іх сталі далучацца рэгіянальныя газеты. У ліцэях і тэхнікумах вялікае прызнанне здабыў Агульнапольскі рэйтынг звышгімназічных школ, ладжаны часопісамі „Перспектывы" і „Жэчпасполіта", у якім вялікая ўвага адводзіцца толькі поспехам вучняў у агульнапольскіх алімпіядах. Штогод высокія месцы ў гэтым рэйтынгу займаюць Бельскі і Гайнаўскі белліцэі. Так было і ў дзесятым юбілейным выданні рэйтынгу, які ацэньваў адукацыйныя поспехі вучняў за 2006/2007 школьны год. Гайнаўскія белліцэісты занялі другое месца ў Падляшскім ваяводстве (30 месца ў Польшчы), а белліцэісты з Бельска апынуліся на чацвёртым месцы ў ваяводстве (45 месца ў краіне на агульны лік 350 школ). Апошнім часам белліцэісты Бельска і Гайнаўкі былі заняты падрыхтоўкай і ўдзелам у акруговых элімінацыях сёлетніх алімпіяд. Тыя, што перайшлі да цэнтральных элімінацый, рыхтуюцца да спаборніцтва за званне лаўрэата і фіналіста.

У Гайнаўскім белліцэі

— Мы ў нашым ліцэі звяртаем увагу настаўнікам, каб шукалі здольную моладзь і дадаткова працавалі з ёй. Аднак, каб дабіцца поспехаў на ўзроўні краіны і стаць лаўрэатамі алімпіяды, ліцэісты павінны быць асабліва выдатнымі вучнямі і ў час вучобы ў ліцэі сістэматычна і вельмі цяжка працаваць. Калі нашы вучні дабіваюцца поспехаў у цэнтральных элімінацыях, настаўнікі, якія рыхтавалі іх да алімпіяд, атрымліваюць узнагароды дырэктара школы і дадаткі да зарплаты, а пра поспехі ліцэістаў і настаўнікаў паведамляем нашу моладзь і ўсіх педагогаў, — кажа дырэктар Белліцэя ў Гайнаўцы Яўген Сачко. — Аднак, каб былі поспехі, апрача напружанай працы вучняў патрэбная самаахвярнасць і адданасць педагогаў. Тыя настаўнікі, якіх вучні становяцца лаўрэатамі або фіналістамі цэнтральных элімінацый, гэта фанаты сваёй прафесіі, у станоўчым значэнні гэтага слова і найчасцей поспехаў дабіваюцца вучні тых жа самых настаўнікаў, у якіх назапашаны вопыт падрыхтоўкі да алімпіяд.

У Гайнаўскім белліцэі зараз многа пазаўрочных заняткаў, але тыя, на якіх вучні рыхтуюцца да алімпіяд, няплатныя для настаўнікаў.

— Каб наладзіць платныя заняткі, трэба сабраць на іх прынамсі 15 асоб, а да алімпіяды з аднаго прадмета рыхтуецца наогул менш вучняў і таму нашы настаўнікі працуюць з алімпійцамі бясплатна, — гаворыць дырэктар Яўген Сачко.

Самых вялікіх поспехаў у алімпіядах дабіваюцца настаўнікі беларускай мовы і практычна штогод могуць цешыцца фіналістамі і лаўрэатамі, якімі становяцца іх вучні. У рэйтынгу „Кур'ера Параннага" званне найлепшай настаўніцы Падляшскага ваяводства атрымала настаўніца беларускай мовы Вольга Сянкевіч, а званні найлепшых настаўнікаў Гайнаўскага павета атрымалі Іаланта Грыгарук і Ян Карчэўскі.

У мінулым школьным годзе, на падставе якога састаўляўся сёлетні рэйтынг школ „Перспектываў" і „Жэчпасполітай", лаўрэатамі Алімпіяды беларускай мовы сталі Магдаліна Аўксеціюк (апякун Вольга Сянкевіч), Паўліна Ігнацюк (апякун Іаланта Грыгарук) і Наталля Тарасевіч (апякун Ян Карчэўскі). У ліку 13 фіналістаў беларускай алімпіяды былі вучні, якімі апекаваліся таксама вышэйзгаданыя настаўнікі беларускай мовы і настаўніца Анна Ваўрашук. У гэтым годзе ажно 15 гайнаўскіх белліцэістаў перайшло да цэнтральных элімінацый Алімпіяды беларускай мовы, а найбольш балаў сабралі Наталля Калішук, Уршуля Скепка і Анна Раманюк. Калі яны прыступяць да цэнтральных элімінацый, атрымаюць званне фіналіста, а за званне лаўрэата прыйдзецца ім змагацца.

— Для мяне беларуская мова вельмі важная. Я думаю, што кожная асоба, якая лічыць сябе беларусам, павінна ведаць беларускую мову і ўдасканальваць валоданне ёю, а Алімпіяда беларускай мовы з'яўляецца добрай нагодай для гэтага, — тлумачыць Анна Раманюк. Яе сяброўка Уршуля Скепка звяртае ўвагу на добрую атмасферу, якую стварае камісія беларускай алімпіяды, што прыцягвае яшчэ больш вучняў да ўдзелу ў ёй. Мінулагодні лаўрэат гэтай жа алімпіяды Магда Аўксеціюк, стыпендыятка маршалка Падляшскага ваяводства і стыпендыі імя Сімоны Косак, хоча вучыцца на гуманітарным аддзяленні і намерваецца пакарыстацца прывілеяй алімпійцаў — магчымасцю паступіць у вышэйшую ўстанову без конкурсу.

Гайнаўскія белліцэісты: (злева) Магда Аўксеціюк, Марыя Астроверх, Уршуля Скепка, Анна Раманюк і настаўніцы Аліна Пліс (другая злева) і Іаланта Грыгарук (другая справа)

У мінулым школьным годзе Наталля Шаршуновіч заняла другое месца на акруговых элімінацыях у Падляшскім ваяводстве і стала фіналісткай Біялагічнай алімпіяды на цэнтральным узроўні (апякун Аліна Пліс), а Анна Куптэль заняла першае месца ў Падляшскім ваяводстве і стала фіналісткай цэнтральных элімінацый Экалагічнай алімпіяды (таксама апякун Аліна Пліс, якой вучні і раней перамагалі цэнтральных элімінацыях алімпіяд).

Падапечная настаўніцы Хрысцініі Бялеўскай Марыя Астроверх у мінулым школьным годзе заняла першае месца ў акруговых элімінацыях Алімпіяды рускай мовы і атрымала званне фіналіста на цэнтральных элімінацыях. Сёлета яна заваявала другое месца на акруговых элімінацыях рускай алімпіяды і перайшла да цэнтральных элімінацый.

У гэтым школьным годзе ў акруговых элімінацыях Алімпіяды праваслаўных рэлігійных ведаў змагалася 5 гайнаўскіх белліцэістаў, а да акруговых элімінацый Алімпіяды ведаў аб грамадстве перайшло 2 белліцэістаў з Гайнаўкі. Акруговыя элімінацыі Экалагічнай алімпіяды будуць праводзіцца пазней і таму зараз цяжка прадбачыць канчатковы лік гайнаўскіх белліцэістаў на цэнтральных элімінацыях розных алімпіяд.

Пераможцы алімпіяд з Бельскага белліцэя

У Бельскім белліцэі

У мінулым школьным годзе 3 бельскіх белліцэістаў стала лаўрэатамі Алімпіяды беларускай мовы (Рыгор Таранта, Адрыян Федарук і Анна Нікалаюк), а 10 вучняў — фіналістамі гэтай жа алімпіяды. Лаўрэатамі Алімпіяды рускай мовы сталі Наталля Бабулевіч, Юры Траянчук і Эвеліна Вышкоўская (год раней лаўрэат Алімпіяды беларускай мовы), а фіналісткай — Юлія Кукліноўская.

— Я заняла другое месца на цэнтральных элімінацыях Алімпіяды беларускай мовы і сёмае месца ў Польшчы на Алімпіядзе рускай мовы, — кажа Эвеліна Вышкоўская з Ягуштова, выдатніца, стыпендыятка маршалка Падляшскага ваяводства. — Рыхтуючыся да Беларускай алімпіяды я мела нагоду больш даведацца аб сваёй літаратуры і культуры. Мы жывём на Падляшшы і варта ведаць сваю гісторыю, а ўдзел у алімпіядах толькі нас узбагачае.

У мінулым школьным годзе Наталля Бабулевіч стала фіналісткай Геаграфічнай алімпіяды, а раней была лаўрэатам Алімпіяды беларускай мовы.

— У папярэднім годзе цэнтральныя элімінацыі Геаграфічнай алімпіяды і Алімпіяды рускай мовы адбываліся ў адзін дзень і бацькі мусілі хутка перавезці Наталлю з Кракава ў Варшаву. Паставіла яна на Алімпіяду рускай мовы і не мела ўжо магчымасці змагацца за званне лаўрэата Геаграфічнай алімпіяды, — тлумачыць дырэктар Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшскім Андрэй Сцепанюк. — Наша школа яшчэ загадзя выступала з просьбай памяняць дату элімінацый, але нашы просьбы не былі ўлічаны.

У рэйтынгу „Кур'ера Параннага" Бельскі белліцэй заняў першае месца ў Падляшскім ваяводстве ў катэгорыі „моўныя алімпіяды", а Наталля Бабулевіч вылучалася нават сярод самых лепшых вучняў Падляшскага ваяводства.

— Мы ўжо і прызабыліся пра мінулагоднія поспехі, на падставе якіх састаўляюцца сёлетнія рэйтынгі, — заяўляе дырэктар Андрэй Сцепанюк. — Зараз мы жывём удзелам нашых вучняў у сёлетніх акруговых элімінацыях алімпіяд і іх поспехамі. Вынікі нашых ліцэістаў ужо вельмі задавальняючыя, хаця яшчэ не праведзены ўсе акруговыя адборы.

Сёлета ажно 12 бельскіх белліцэістаў перайшло да цэнтральных элімінацый Алімпіяды беларускай мовы (іх апекуны — Яўгенія Таранта і Анна Бжазоўская), а найбольш балаў на акруговых элімінацыях сабралі бельскія белліцэісты Ганна Мордань і Караліна Ігнацюк (з ліку бельскіх вучняў найбольш балаў сабралі яшчэ Юліянна Дораш, Юліта Сахарчук і Аляксандра Лаўранюк).

— Я вучуся ў першым класе і да Алімпіяды беларускай мовы пачала рыхтавацца з настаўнікам толькі з лістапада мінулага года. Звяртала я асаблівую ўвагу на беларускую літаратуру, якую люблю чытаць і, канешне, вучылася граматыцы. Падабаюцца мне творы Быкава, Купалы, Коласа, але люблю таксама творчасць сучасных беларускіх пісьменнікаў, — кажа Ганна Мордань.

Марыюш Такаюк быў кваліфікаваны на цэнтральныя элімінацыі Алімпіяды „Лёсы палякаў на Усходзе пасля 17 верасня 1939 года" (апякун Уладзімір Вавульскі). Ажно 10 вучняў Уладзіміра Вавульскага перайшло на цэнтральныя элімінацыі I Алімпіяды ведаў аб антычным свеце, але яе вынікі пакуль не лічацца ў рэйтынгах школ. Тамаш Зінкевіч быў кваліфікаваны на цэнтральныя элімінацыі трох алімпіяд — Гістарычнай, Ведаў аб Еўрасаюзе ды Ведаў аб Польшчы і сучасным свеце (рыхтаваў іх таксама Уладзімір Вавульскі). Яраслаў Кірылюк, Юліта Сушч, Анэта Горнаў (апякун Яўгенія Апалінская) і Марта Федарук (апякун Галена Васілюк) перайшлі да цэнтральных элімінацый Алімпіяды рускай мовы.

— Каб стаць фіналістам цэнтральных элімінацый Алімпіяды рускай мовы трэба набраць прынамсі 50% агульнай колькасці балаў. Мы многа працуем з мінулагоднімі тэстамі, без якіх цяжка было б эфектна праверыць свае ўмеласці, — гаворыць Юліта Сушч, ранейшая фіналістка Алімпіяды беларускай мовы. — Цікавіць мяне творчасць Дастаеўскага і Чэхава.

Белліцэісткі Анна Андраюк, Юстына Нікалаюк і Кацярына Здановіч заквалі фікаваліся да цэнтральных элімінацый Алімпіяды праваслаўных рэлігійных ведаў (рыхтаваў айцец Яраслаў Целушэцкі), вынікі якой з гэтага года лічацца ў рэйтынгах школ. Аляксандра Дораш заняла пятае месца на акруговых элімінацыях Біялагічнай алімпіяды і перайшла да цэнтральнага этапу гэтай алімпіяды (апякун Ірэна Траянчук), а Лукаш Трашчотка быў кваліфікаваны на цэнтральныя элімінацыі Геаграфічнай алімпіяды (рыхтавала Яўгенія Крук).

— Я асабліва цікаўлюся геалогіяй, чытаю гістарычныя матэрыялы і тэксты аб сусветнай палітыцы, карыстаюся матэрыяламі на англійскай і рускай мовах, — кажа Лукаш Трашчотка.

— Лукаш Трашчотка набраў найбольш балаў на акруговых элімінацыях сярод усіх удзельнікаў алімпіяды ў маштабе краіны, — паведамляе дырэктар Андрэй Сцепанюк.

Да пяцідзесяцігоддзя аб'яднання

Фота Міры ЛУКШЫ

БЕЛАВЕЖА

2. Не давалі нам такога!

Размова з Георгіем Валкавыцкім.

(працяг з папярэдняга нумара)

„Ніва": — ***Зараз жа пасля першага з'езду літаратурнага аб'яднання пачалася праца. Ужо ў ліпені 1958 года сталі адбывацца семінары, абмяркоўкі новых твораў сяброў гурту.***

Георгій Валкавыцкі: — У ліпені адбылося іх ужо дзве. Аб'яднанне адыграла мабілізуючую ролю. Казалі, што Бурш нават статут прывёз нейкі пісьменніцкі на ўзор, але я яго не бачыў. І ўсе на з'ездзе згадзіліся, што гэта будзе аб'яднанне без членства. Потым мы членамі лічылі тых, хто выступіць у друку, апублікуе твор на Літаратурнай старонцы. Без запаўняння ніякіх дэкларацый, без білетаў. І мне так здавалася правільна. Калі беларускія даследчыкі пішуць аб нас, яны адштурхоўваюцца крыху ад сваёй сітуацыі. Яны не ведаюць, што ў нас была зусім іншая сітуацыя. Таксама адносна літаратуры. У нас пасля 1956 года, пасля польскага Кастрычніка, у Польшчы адмянілі сацрэалізм у літаратуры. Аб гэтым многія забываюць, нават нашыя. Яго ў Польшчы проста высмейвалі. У нас у літаб'яднанні ніхто нават не заікнуўся пра сацрэалізм. Няпраўду кажа Янка Чыквін, што „нягледзячы на страшэнны ідэалагічны ціск" мы дзейнічалі. Нічога такога не было. Хто ціснуў?! На літаб'яданні ніхто не заікнуўся пра ідэалогію. На іншых форумах, пры ацэнках розных, у таварыстве, на пленумах ці на з'ездах якраз хвалілі дасягненні літаратурнага аб'яднання, без ідэалагічнага ўхілу. Раз была дыскусія „П'еса і ідэалогія", пра п'есы, якія ставіліся нашымі гурткамі, ды таму, што там героі п'юць, а п'есы павінны выхоўваць. А там, у даваенных п'есах — адно застолле... Але ніхто ні з улад, — не прыходзіў, і ніхто слова не сказаў, не патрабаваў ідэалогіі. У Беларусі была іншая справа. Я, вядома, ведаў, што такое сацрэалізм. У сацрэалізме важная г.зв. тыповасць. Тыповасць лічылася не тое, што найбольш тыповае, а тыповае для сацыялістычнага грамадства. Пасля 1956 года знік герой з літаратуры, сталі пісаць эпапеі пра народ...

— Да Вас не чапляліся так, як калісьці, у часы студэнцтва, калі заняліся Вы... інстытуцкім самвыдатам?

— Мы жылі былі ў дачы Маршака (наш Інстытут быў пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў). Мы выдалі машынапісныя 5 штук, называлася гэта „Дача Маршака". Пусцілі мы м.інш. ва універсітэт, у педінстытут. І чатыры штукі данеслі „куды трэба". Дайшло да райкома камсамола. Шукалі таго пятага экземпляра. Адбыліся сходы, абмяркоўкі. Я жыў у адным пакоі з Ягорам Ісаевым...

— Ён пасля стаў рэктарам Інстытута...

— Ягор напісаў вершык „Ты не бойся, что я мужчина". Колькі яго папацягалі! Як то можа быць, што савецкая жанчына мае баяцца савецкага мужчыну? Во — сацрэалізм! Да ўсіх нас чапляліся, хоць да вершаў не вельмі маглі прычапіцца, адно палічылі, што мой верш і верш Федзі Сухава, якія адкрывалі зборнік — гэта шырма. А мы вучыліся ад Пушкіна, які ў Царскім сяле газетку рэдагаваў, у царскасельскім ліцэі.

— Чыталі між радкамі. У час адлігі гэтага ў Польшчы не стала?

— Усе лепшыя рэчы ў Польшчы выйшлі пасля 1956 года.

— Склалі вы „Белавежу"...

— Яна сама стварылася да 1958 года. Тыя што пісалі яе стварылі. Пагартайце „Ніву" з 1956, з 1957 года. Тыя людзі самі аб'явіліся. Хапіла толькі запрашэнні выслаць. Ніхто не думаў, што будзе гэтая нейкая гістарычная падзея, я — таксама. Нават пратакола няма. Выбралі праўленне. Мяне выбралі старшынёю, бо мела гэта быць пры рэдакцыі, сакратаром — Віктара Шведа, Мацея Канапацкага — скарбнікам (а што той скарбнік меў збіраць, дык невядома)... *(смех)* Грошай жа ніякіх не было... Пасля грошы на кнігі былі праз Таварыства... Цяпер і Барскага запрасіў бы, але і Барскі тады не быў Барскім. Можна было Белаказовіча запрасіць, бо таксама тады пісаў нам. Не было ў нас тады яшчэ ні магістраў, ні дактароў, ні выпускнікоў мінскіх вузаў. Ада Чачуга прыехала, але тады яшчэ не працавала (пасля першапачаткова ў нас карэктуру рабіла). Такія былі пачаткі...

— Вы, не меўшы падмацунку збоку, мусілі быць і гэтым аўтарытэтным літкансультантам, і „чорнарабочым", які збіраў людзей і іх творы.

— Мусіў хтосьці гэта рабіць. А трэба было аўтарытэт, як у нас у інстытуце на творчых семінарах, — каб яго паважалі, каб яго слухалі. Бо не мог гэта быць проста якісь назначэнец, які не разбіраецца ні ў чым. Не кожны з тых, якія былі аўтарытэтнымі паэтамі, мог таксама перадаць свае назіранні, свой вопыт. Дагэтуль памятаю, як Паўстоўскі звяртаў увагу на дэталі ў літаратуры, на іх важнасць.

— Пачалося ад паэтаў?

— Так, але адразу з'явіўся і Антось Васілеўскі (Антось з Лепля), бо ягоныя апавяданні ўжо ў першым альманаху з 1960 года былі. Сымон Раманчук. Уладзіслаў Дваракоўскі. Васіль Баршчэўскі (аж 5 яго апавяданняў у альманаху ад 1965 года). Нямала таленавітых празаікаў. Васіля Баршчэўскага з Бандароў тады яшчэ мы не лічылі празаікам (быў знакамітым фатографам), ды ўжо тады паявіліся ягоныя „Вясельная гуска" і „Арэлі"; лічылі мы гэта журналісцкай формай. У 1965 г. — Юрка Геніюш. Заставін (Лявон Майсяюк). Мікола Лобач. Уладзімір Паўлючук. Свісёк (Алесь Бутура; тады пісаў толькі вершы). Вінцук Склубоўскі („Нявыдуманыя апавяданні"). І Яновіч. Сакрат — хутка, тады, калі стала выходзіць літаратурная старонка.

— Літаратурная старонка „Белавежы" стала штомесячным пастаянным месцам для новых публікацый. Вы самі складвалі тую старонку.

— Я яе капмлектаваў. Заахвочваў аўтараў. Фактычна пільнаваў я яе ўвесь час, хоць яе рабілі пасля рэдкалегіі. Трэба было адкрываць новых аўтараў. Мяне аж часам здзіўляе, што мусіў іх сам адкрываць, ніхто не падказваў. Хоць бы таго Федара Хлябіча. Чаму ж ад 1956 г. не мог быў у нас друкавацца. Шаховіч прыслаў верш. Пытаюся ў Барскага пра яго. Ну, вучыцца ў нас такі, — кажа. А тэксты вельмі добрыя. Падабраў яго ў рэдакцыю, дамовіўся з Барскім, што пяройдзе на завочнае аддзяленне... Даў быў я верш Міхася спачатку ў „Парнасіку" — гэта было такое літаратурнае прадшколле. Калі стаў старшынёй Алесь Барскі, дык нават чарга стала на выданне зборнікаў.

— Выдаваліся зборнікі іншых, а Вашых неяк не было?..

— Прыйшла мая чарга. Пытаецца Барскі ў мяне, ці не ўступлю я яму свайго месца. Я згадзіўся, бо з другой кніжкай можна было ўжо стаць членам Саюза польскіх пісьменнікаў, а яму на гэтым залежала... Вершы Надзі мне таксама падабаліся. Ды сама іх не прыслала. Каб не Юрка Туронак, дык не мелі б мы яе тэкстаў. Калі я даведаўся, што ў яго ёсць з ёю кантакт, дык мне ён прыносіў яе вершы. Рабіў проста за яе сакратара, — збіраў Надзіны творы ў самых дзіўных месцах. І прывозіў у рэдакцыю. А мая справа была даваць на літаратурную старонку добрыя творы. Стараўся, каб кожны туды трапіў, каб было як найбольш аўтараў. Ды не кожнаму падабалася гэта. З часам некаторыя хацелі мець адну цэлую старонку для сябе. А кожны чакаў публікацыі. А тады наш прадукцыйны цыкл „Нівы" гэта было чатыры тыдні, не тое, што цяпер...

— Прадбачвалі Вы, што будзеце святкаваць пяцідзесяцігоддзе — і „Нівы", і „Белавежы"?

— О, мы святкавалі нават пяцідзесяты нумар „Нівы"! Нам не давалі такога! З „Газеты" казалі: *Zbankrutują! Zbankrutują!* Што году нават не пратрымаем. Не верылі. Бо фактычна рабілі мы на голым месцы. І людзі, і я сам практыкі не меў, бо ў газеце працаваў 8 месяцаў, у аддзеле культуры, ды быў там радавым. Друкарню ведаў, бо дзяжуры былі. Мусіў вучыцца нават макетавання. У Беластоку быў толькі ад восені 1954 года. Былі ў мяне праблемы са скамплектаваннем складу рэдакцыі.

— У „Ніву" трапілі тады такія аўтары, для якіх стала яна трамплінам у літаратуру — Аляксандр Амільяновіч (Вы яго адправілі ў Міністэрства абароны, каб паказаў свае партызанскія апавяданні; яны і выдалі „Дух Белавежы", што друкаваўся ў „Ніве"), Юзэф Рыбінскі (які да таго часу быў білецёрам у кінатэатры „Pokój"), і Уладзімір Паўлючук, які, працуючы ў нас, кончыў студыі (амаль усе ніўцы тады пайшлі ў вышэйшыя школы) ды нават зрабіў дактарат. Значыць, усе разам вучыліся. Ці ўсе падавалі надзеі?

— Я меў вялікія спадзяванні на Валодзю Гайдука з Тарнопаля. Я ведаў, што яму патрэбная адукацыя. Я паехаў да Кастыцэвіча, папрасіў яго, каб ён яго прыняў, і ён прыняў Валодзю без экзаменаў і даў яму інтэрнат. Мы падрыхтавалі яму зборнік „Ракіта". І раптам чую, што Гайдук знік. Кінуў ліцэй. Баршчэўскі ўзяўся рэдагаваць яму другі зборнік, дзесьці згубіў, пасля хтосьці ў рэдакцыю падкінуў... І падвёў мяне Вацік Асіповіч, які ўцёк з рэдакцыі, нічога не гаворачы, спалохаўся мабыць... Не пісаў, на аб'яднанні не прыходзіў...

— Знайшла я яго тры гады пасля ягонай смерці, спадчыну радня знішчыла...

— Спадзяваўся я моцна і на Шаховіча. Праўда, як паэт ён выказаўся, ды як журналіст ён падвёў мяне і „Ніву", якую, дарэчы, пакінуў. Паўлючук у такім сэнсе, што мусіў расстацца з намі.

— Можна сказаць, што Вы трактавалі „Белавежу" як дачку „Нівы". Нават іншыя пісьменнікі могуць назваць яе... маткай, што прытуліла іх у час нягод.

— Ноччу мне Мікульскі з Ваяводскага камітэта ПАРП звоніць: *U ciebie Redliński!* (тады ў апале). Я ведаў, што ён прыходзіць да Паўлючука, ды мне дзіўна было: як то мае быць, каб журналіст у рэдакцыю не прыйшоў. Ды гэта ноччу было. Ён там і начаваў. Вахцёры перадалі рэдактару „Газеты беластоцкай" Новаку, той — Мікульскаму. *Nie ma u mnie Redlińskiego! A co, ja jestem stróżem? — No tak...*

(працяг у наступным нумары)

Размаўляла Міра ЛУКША

Уцякала дахаты

Пра сваё жыццё расказвае Марыя СЕРГЯЮК са Ставоцькай вуліцы ў Трасцянцы.

Нарадзілася я 15 лютага 1926 года ў вялікай вёсцы Трасцянцы ў сям'і Вольгі і Сцяпана Кананчукоў. Нас былі тры сястры. Я была найстарэйшая, а за мной — Надзя і Гандзя. Ад малых гадоў бацькі прывучалі нас да ўсялякай работы на невялікай гаспадарцы. Падросшы да школьнага ўзросту, я пайшла ў мясцовую школу. Тады вучыў нас настаўнік Журавінскі са сваёй жонкай. Памалу скончыла пяць класаў. А тут і 1939 год настаў. Прыйшлі саветы. Прыйшлося яшчэ і за саветаў хадзіць два гады ў школу. Сталі вучыць мясцовыя настаўнікі, што калісьці пакончылі ў Стаўку Настаўніцкую семінарыю — Сергяюк і Надзежда Матвееўна. А з прысланых помню Варвару Макараўну. Яна была ад роднай беларускай мовы.

Як прыйшлі немцы ў 1941 годзе, то мы, дзяўчаты, памагалі дома. Усё ж такі я, як найстарэйшая, трапіла на прымусовыя работы. 10 мая 1944 года мяне забралі ва Усходнюю Прусію, бо на вывазку падлягаў мой рочнік. Мяне з многімі завезлі ў арбайтсамт Аленштэйн (цяпер Ольштын), а там разбіралі нас гаспадары да работы. Мяне забрала гаспадыня ў Алфірцэнгубен (цяпер Stare Włóki). Я там працавала ў маёнтку. Была са мною полька Караліна ад Пінска, украінец Грыша, расіянін Пеця і француз Іоган. Мне давялося працаваць у полі і глядзець свіней (каля 20-ці штук). Мы ўсе жылі дружна, гаварылі кожны па-свойму і разумеліся, толькі француз гаварыў па-нямецку. Пад восень Грышу і Пецю ўзялі на акопы і мне прыбавілася працы. Мусіла я даіць яшчэ адзінаццаць кароў. Цяжка стала, бо ўсё рабілі ўручную, не было там электрычнасці. За працу нам ніхто не плаціў. Гаспадыня мяне любіла і абяцала, што як скончыцца вайна, дык часта будзе мяне пускаць дахаты, у водпуск. А я паціху думала: „А каб ты не дажыла!" Зімою і гаспадара забралі на фронт, хоць яму было ўжо 45 год.

Набліжаўся фронт. Гаспадыня стала думаць аб эвакуацыі. Наладзіла і напакавала тры фурманкі, але я не схацела ехаць. А тут ужо і рускія. То быў канец лютага. Салдаты забіралі ўсё і ў маёй гаспадыні забралі ўсіх кароў, то я стала прасіць, каб хоць адну пакінулі. У гаспадыні былі малыя дзеткі, так як яна была многа маладзейшай за гаспадара. Ну, і неяк выпрасіла я тую кароўку ім аставіць.

Зараз на другі дзень мы з сяброўкай выбраліся пехатой дадому. За дзень былі ў Ольштыне. Пераначавалі і далей павандравалі, але нас затрымалі рускія і прыказалі даглядаць кароў. Тое быдла стаяла ў аборах па былым маёнтку. Пільнавалі ўсяго 4-5 салдат-калек, некалькі дзяўчат такіх як мы, і рускіх, і немка-кухарка, якая нам варыла. Мы глядзелі кароў, кармілі іх, даілі, масла білі, карміліся добра. У маі сталі статак быдла гнаць у Расію, аж у Курскую вобласць. Войска тое быдла ахоўвала, бо палякі кралі. Я ўпрасіла камандзіра гнаць разам кароў, бо казаў, што будуць ісці праз Астралэнку і Беласток. Я ўсё думала як найхутчэй дабрацца дахаты. Са мною была яшчэ адна дзяўчына з Трасцянкі. Камандзір пабяцаў, што нас пусціць дахаты, але потым перадумаў, і не пускаў. Неяк з той чарадой быдла затрымаліся мы на адпачынак каля Юхнаўца. Я ведала, што недалёка Заблудаў, а там дахаты — рукой падаць. Мы начавалі ў палатках, але яшчэ днём я зайшла да аднае хаты і спытала гаспадыню, ці ноччу пусціць мяне ў хату, бо хачу ўцячы ад рускіх. Трапіла я на добрую жанчыну. І хоць начальнік нас пільнаваў, то мы з аднавяскоўкай усё ж уцяклі ў вёску і схаваліся ў тае гаспадыні. Перачакалі аж цэлы абоз пайшоў і накіраваліся праз Рыбалы ў сваю родную Трасцянку. Быў ужо канец мая 1945 года.

Марыя з рускай сяброўкай Тамарай летам 1944 года ў Прусіі

Нас, маладых, у вёсцы пасля вайны было многа. Толькі ў нашай кампаніі было 11 дзяўчат і 14 хлопцаў. Ладзіліся вяселлі, усе цешыліся, што асталіся жыць пасля жудаснай вайны. У 1948 годзе я таксама выйшла замуж за Колю — малодшага сына настаўніка Сергеюка. Жылі мы спакойна, гадавалі дзетак: сына Толіка і дачушку Надзю. І нашы дзеці так хутка параслі, сталі жыць у горадзе, і чатырох унукаў я даждала і двух праўнукаў. У студзені на Дзень бабулі прыязджалі мяне віншаваць. Сама жыву ад 55 год, бо мой муж меў выпадак — папаў з веласіпедам пад машыну і яго не стала. Але цешуся, што здароўе яшчэ сяк-так. Сама хаджу ў царкву, як даўней, і прашу Бога, каб не было горш.

Рута

Народная песня падчас антыбеларускай савецкай, а цяпер і лукашэнкаўскай улады для многіх беларусаў застаецца адным з нямногіх спосабаў зберагчы беларускую ідэнтычнасць. Зразумела, не толькі для тых, хто спявае, але і для тых, хто слухае. Магчыма таму на пераломе зрусіфікаваных 70-80 гадоў мінулага стагоддзя з'явіліся ў Беларусі асобы, апантаныя ідэяй адраджэння і захавання сваёй спадчыны. І яны разумелі, што рабіць гэта лепш за ўсё праз песні, народныя ўбранні, увогуле праз усё тое, што можна аднесці выключна да Беларусі і беларускасці.

Пэўна з такіх прычын быў створаны ансамбль „Радзімічы", на сайт якога мы сёння завітаем. Ну а каб гэта здзейсніць, трэба набраць на сваім камп'ютэры адрас **http://radzimichy.com**.

Першая старонка сайта, якая ўласна і прэзентуе ансамбль, падаецца вельмі чыстай і ўпрыгожанай. Уверсе выяўленні фотаздымак з цэлым шэрагам прыгожых жанчын у беларускіх народных строях, якія, пэўна, з'яўляюцца ўдзельніцамі ансамбля. З правага боку таксама ўдзельніца нібыта вітае нас буханкай духмянага хлеба.

„Народны ансамбль «Радзімічы» сваю творчую біяграфію адлічвае з 1979 года, — распавядаецца нам у тэксце, які змешчаны на першай старонцы. — Назву калектыў бярэ ад старажытнага племені радзімічаў, якое насяляла рэгіёны Беларусі. Стваральнікам і нязменным кіраўніком калектыву з'яўляецца Уладзімір Ліпскі. У складзе народнага ансамбля 30 чалавек: таленавітая моладзь ад 17 да 30 гадоў. Артысты спяваюць, танцуюць, іграюць на самых розных традыцыйных і нетрадыцыйных народных музычных інструментах: баян, гармонік, цымбалы, скрыпка, флейта, пан-флейта, дуда, дудка, ражок, жалейка, саломка, балалайка, домра, клавішы, ксілафон, барабан, бубен і інш. У складзе ансамбля таксама ёсць дзіцячая вакальная група ва ўзросце ад 7 да 12 гадоў".

Ядром музычнага калектыву з'яўляецца сям'я Ліпскіх, якая паходзіць з Гомельшчыны, і ім адведзена цэлая рубрыка. Яна так і называецца „Сямейны ансамбль Ліпскіх". Гэта значыць, што акрамя „Радзімічаў", музычная сям'я, якая складаецца з чатырох асоб, займаецца ўласна сямейнай справай. І справа гэтая таксама музыка і спевы.

Ну, а каб пабачыць цэлы ансамбль, трэба зайсці на старонку „Фота". Там месціцца вялікая колькасць здымкаў „Радзімічаў", якія былі зроблены падчас разнастайных выступленняў. А павандраваць ансамбль паспеў ужо па шмат якіх месцах Еўропы, Азіі і Амерыкі.

Але найбольш цікавымі падаюцца рубрыкі „Музыка" і „Відэа". Менавіта ў іх мы можам пачуць песні ў выкананні ансамбля і пабачыць відэасюжэты іх выступленняў. Праўда, не ўсё на сайце яшчэ дапрацавана, таму з таго пераліку песень далёка не ўсе маюць выйсці на мультымедыйныя файлы.

Увогуле ж калі кранацца недахопаў „радзіміцкага" партала, то адным з найвялікшых варта прызнаць пустату ў рубрыцы „Навіны". Там ніякіх паведамленняў няма. У той жа час хацелася б ведаць, дзе выступае калектыў, якія новыя песні прадстаўляе на суд слухачоў.

Канешне, таму, хто надта захоча больш дазнацца аб ансамблі, сайт дапамагае гэта зрабіць. Бо на старонцы „Кантакты" вы знойдзеце не толькі яго адрасы — паштовы і электронны, але і нумары тэлефонаў „Радзімічаў".

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь,беларусы...

Сенсацыя і рэабілітацыя

Сапраўднай сенсацыяй завяршылася на чэмпіянаце свету па біятлоне, што праходзіць у шведскім Остэрсундзе, змешаная эстафета. Надзвычай прыемна, што яе аўтарамі сталі беларускія лыжнікі-снайперы. Каманда, удзельнікаў і трэнераў якой бязлітасна (хоць і справядліва!) крытыкаваў наш брат-журналіст, адной гонкай зарабіла індульгенцыю прынамсі на цэлы сезон. З задавальненнем здымаем капялюш перад спартоўцамі і трэнерскім штабам на чале з Уладзімірам Плаксіным. Тым больш, што ўзнагарод айчынныя біятланісты не заваёўвалі з 2005 года.

Змешаная эстафета — від параўнальна новы і не алімпійскі. Таму моцныя біятлоннага свету, за рэдкім выняткам, выставілі не аптымальныя склады. І тым не менш, на трасе шведскай зямлі ў гэты дзень знаходзілася нямала гучных імёнаў. Камбінаваная эстафета, у якой бяруць удзел па двое жанчын і мужчын ад краіны, праводзілася ў чацвёрты раз. Беларусы ў гэтай дысцыпліне раней не траплялі нават у дзесятку: 11-е, 14-е і 13-е месцы — нашы папярэднія вынікі. І вось такі поспех — другое месца адразу пасля грознай Нямеччыны і вышэй тытулаванай Расіі!

На першым этапе ролю застрэльшчыцы ў нас выконвала Людміла Калінчык. Галоўнае, што „пелетон" яна не адпусціла далёка і перадала эстафету рэактыўнай Дар'і Домрачавай. Тая, нягледзячы на два падзенні, страляла таксама трапна, а па лыжні традыцыйна ляцела, яшчэ больш наблізіўшыся да лідэраў. Ну, а Рустам Валіулін на трэцім этапе напэўна выдаў лепшую гонку ў сваім жыцці. Каменем, аб які ён апошнім часам рэгулярна спатыкаўся, была стральба стоячы. На гэты раз стральба атрымалася бездакорна і Валіулін прайшоў свой этап з лепшым часам. Сяргей Новікаў выпраўляўся на заключны этап, маючы перад трэцім месцам салідную перавагу. Немцаў было ўжо не дагнаць, таму галоўным заданнем для яго стала ўтрыманне сярэбранай пазіцыі. Новікаў быў лепшым сярод беларускіх біятланістаў у бягучым сезоне, але ўсё ж было трывожна, бо моцна накацілі расіянін Ярашэнка, адзін з лідэраў Кубка свету, і хуткасны швед Бергман. Новікаў упэўнена правёў стральбу лежачы, а на стойцы заставіў пахвалявацца, затраціўшы на апошнюю талерачку тры выстралы. Але перавагу ўсё ж утрымаў, не пакінуўшы сумневу ў поспеху.

Невыпадковасць свайго поспеху беларускія біятланісты пацвердзілі і ў звычайных эстафетах. Мужчыны занялі 8-е месца, на жаль, у нас бракуе аднаго моцнага ўдзельніка квартэта (і што прыкра, змена зусім не падрастае), а дзяўчаты да апошняга рубяжа прэтэндавалі на трэцяе месца, але ў самым канцы моцна фінішавалі прадстаўніцы Францыі і Расіі, пакінуўшы нашых без прызоў. Затое святкавалі суседзі — Украіна, для якой гэты чэмпіянат стаў лепшым у гісторыі, паколькі заваявала сярэбраныя ўзнагароды. Ну, а галоўныя лаўры першынства ў цэлым традыцыйна дасталіся Нарвегіі, Нямеччыне і Расіі. Моцныя біятлоннага свету забралі сабе ільвіную долю медалёў, пакінуўшы іншым „крошкі" з панскага стала.

Біятлонны сезон на гэтым не завяршаецца, спартоўцаў чакаюць яшчэ пару этапаў Кубка свету, але галоўныя падзеі ўжо адбыліся.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

3 ☞ працяг

Сардэчна прыняло Падляшша

на большасць прыватнай зямлі знаходзіцца ў сербскіх руках, паколькі албанцы не былі ўласнікамі зямлі. Таксама спадчына дзяржаўнай маёмасці пасля падзення камуністычнай Югаславіі належыць да Сербіі, бо Косава не было рэспублікай, так як хаця б Славенія, і не можа яно атрымаць у спадчыну, напрыклад, шахтаў, прадпрыемстваў, электрастанцый і т.п. Калі б сёння тэарэтычна была праведзена дэнацыяналізацыя царкоўнай маёмасці, то Царква атрымала б назад больш за палову ўсяго Косава і Метохіі. Асманская імперыя пацвердзіла ўласнасць усіх вялікіх маёнткаў Царквы з часу сярэднявечнай сербскай дзяржавы. Каралеўства Югаславіі маёнткі таксама пакінула без змен, толькі камуністы пасля другой сусветнай вайны адабралі манастырскія землі. Калі б Царква, напрыклад, падала справу ў Страсбург, і калі б суд быў справядлівы і непалітызаваны, то Царква атрымала б вялікія маёнткі.

Коста Дойіч

На месцах справа маецца інакш. Хто апрацоўвае зямлю, той яе ўласнік. Хто на пакінутым сербскім участку паставіць дом, за тым лічыцца і ўчастак. Албанец папросту прыйдзе, разбурыць спалены сербскі дом, прывязе цэглу і паставіць дом. У горадзе албанцу дастаткова пасяліцца ў пакінутай кватэры. Уладальнік, косаўскі бежанец, які жыве ў Сербіі, або не можа ўжо нічога зрабіць, або вымушаны прадаць сваю нерухомасць за бясцэнак. Серб з анклава, напрыклад, апрацоўвае сваю зямлю, але ссякаць свайго лесу не можа, бо лес задалёка ад вёскі і сусед з іншай албанскай вёскі гэты лес папросту сячэ. Сёння ў Косаве царыць права сілы, а сіла права не існуе.

— Як вялікая сербская дыяспара і як яна ставіцца да справы Косава? Ці лабіруе яна справу сярод міжнароднай супольнасці і з якім поспехам? Ці падтрымлівае астаўшыхся ў Косаве суайчыннікаў?

— У Сербіі пражывае 7 мільёнаў сербаў. Мяркуецца, што ў дыяспары жыве іх каля 4 мільёнаў — у Заходняй і Усходняй Еўропе, Расіі, Афрыцы, многа ў Паўночнай Амерыцы і Аўстраліі, а таксама ў Новай Зеландыі. У пераважнай большасці гуртуюцца яны вакол Царквы. Сербская праваслаўная царква ў дыяспары гэта не толькі месца малітвы, але і дом культуры, і рэстаран, і консульства, і парламент, і бар, і бібліятэка, і школа. Адным словам царква з'яўляецца цэнтрам жыцця сербскай супольнасці. У цэрквах заўсёды молімся за Святое Косава. Дыяспара займае вельмі актыўную пазіцыю ў справе Косава і ў супрацоўніцтве з Царквою вядзе (ад нядаўняга часу) лабіраванне сярод міжнароднай супольнасці. Рэзультат гэтага такі, што сярод уплывовых людзей (асабліва ў ЗША) пашыраецца свядомасць у гэтай справе. Усё замаруджванне прызнання незалежнасці з боку Дзяржадэпартамента на працягу апошніх двух гадоў было вынікам лабіравання дыяспары. Некалькі месяцаў таму ў нашай царкве ў Таронта адбыўся вечар прысвечаны Косаву і збору ахвяраванняў для сербаў у анклавах. Была вынесена ініцыятыва куплі зямлі ў Косаве і перадачы яе манастырам і жыхарам анклаваў, каб такім чынам падмацаваць іх эканамічныя магчымасці.

— І на канец скажыце, аб чым сёння марыць Коста Дойіч і дзе знаходзіцца ягоная шчаслівая Ітака?

— Аб шчаслівай сям'і, а калі Бог дасць, то і шматлікай. Калі ідзе пра месца, то аб доме з вялікім агародам, блізка манастыроў. Можа гэта будзе вёска на Падляшшы, або дзесьці ў Чарнагорыі. Але я свядомы, што шчаслівая Ітака не знаходзіцца на гэтай зямлі...

Гутарыў Яўген ВАПА

У нас экалагічная гаспадарка

Уладзімір СІДАРУК

Мікалай Саевіч у Чаромхаўскай гміне лічыўся вопытным земляробам. З'яўляўся ён уладальнікам экалагічнай гаспадаркі (чытай: „Стаўлю на экалогію", „Ніва" № 5 ад 30.01.2005 г.). Зараз гаспадарку перадаў ён наследніцы, дачцэ Юліі, а сам стаў яе дарадчыкам. Наведаў я сям'ю Саевічаў ды пацікавіўся гаспадарчымі навінкамі. Было гэта ў пачатках лютага. Дачкі не застаў я ў хаце. Паразмаўляў затым з яе бацькам.

— Апрацоўваем сорак два гектары поля, — пачаў гутарку гаспадар-сеніёр. — У асноўным займаемся вырошчваннем збожжавых культур: жыта, ячменю, аўса, грэчкі ды пшаніцы. Паколькі ў нас экалагічная гаспадарка, дык поле апрацоўваем паводле назначанага плана, які распрацоўваецца на пяць гадоў пры дапамозе сельскагаспадарчага кансультанта. План улічвае структуру пасеваў і пладазмену. Гэты апошні трэба мяняць кожныя тры гады. Распрацоўка плана каштуе каля чатырохсот злотых (і залежыць ад велічыні гаспадаркі). Трэцяя частка пасяўной плошчы павінна быць прызначана на матыльковыя расліны. Калі ўжо маем апрацаваны план, дык неабходна заключыць дамову з установай па сертыфікацыі, якая праводзіць кантроль за гаспадаркай. За дамову трэба заплаціць чарговыя чатырыста злотых. У нас заключаны дагавор з люблінскай фірмай „Echo Gwarancja". Кантроль папярэджваецца паведамленнем аб тэрміне агляду і праводзіцца паводле назначанага плана. Камісія ў час праверкі апрача агляду пасеваў цікавіцца ці земляроб прытрымліваецца агульнапрынятых прынцыпаў сельскагаспадарчага парадку (чысціня на сядзібе, захоўванне прылад ды забеспячэнне сельскагаспадарчых машын і г.д.). Трэба адзначыць, што інспекцыя праводзіцца скрупулёзна і дэталёва. Кожная дзялянка правяраецца паасобна з улікам ці не прымяняюцца штучныя ўгнаенні. Дзеля гэтага інспектарам дазваляецца браць узоры глебы для лабараторнага аналізу. Калі кантроль пройдзе паспяхова, тады ўладальнік атрымлівае пратакол, на аснове якога можа падаваць заяву ў Агенцтва рэструктурызацыі сельскай гаспадаркі на даплаты. Селяніну належыцца 600 зл. ад гектара пасяўной плошчы і дадатак 260 зл. за зялёныя ўгоддзі. Варта прыкмеціць, што пасля такой праверкі можа з'явіцца чарговая камісія, якая будзе правяраць не толькі структуру пасеваў, але і тое, ці ранейшы кантроль не аказаўся фіктыўным.

— Якія сёлета ў вас пасевы? — пытаю Мікалая Саевіча.

— Найбольш, каля 25 гектараў, пасеялі мы жыта. Ячменем, аўсом ды пшаніцай — чарговыя шэсць гектараў і каля дзевяці гектараў засеялі матыльковымі раслінамі. З гэтымі апошнімі, — канстатуе суразмоўца, — самыя праблемы. Цяжка знайсці ў продажы насенне сырадэлі, ды і з лубінам клопат. Насенне цэніцца, а лубін напрадвесні не пускае парасткаў. Адна затрата. Найбольшы аднак клопат з дакументацыяй. Тут вымушаны мы скрупулёзна запісваць які плён з якога ўчастка атрымалі, каму і што прадалі, ды колькі ў запасе застаецца. Усё як у банкавым рахунку. Прыбытак павінен з расходамі згаджацца. Што да капейкі, — заключае Мікалай Саевіч.

Адгаданка

					1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
				16	17	18	19	20	21
		22	23	24	25	26	27	28	29

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — арабскую прыказку.

1. вадкасць, насычаная варам таго, што ў ёй варылася = 11 _ 12 _ 13 _ 14 _ 7 _;

2. польская гербавая птушка = 17 _ 18 _ 19 _ 10 _;

3. асоба, якая выдзяляецца ў сваім асяроддзі крайне адмоўнымі якасцямі = 3 _ 29 _ 26 _ 27 _ 28 _ 8 _ 9 _;

4. Аўраам для Якава = 25 _ 24 _ 15 _ 16 _;

5. выгнутая частка вупражы, якая злучае хамут з аглоблямі = 22 _ 21 _ 20 _ 23 _;

6. не зад = 6 _ 4 _ 5 _ 2 _ 1 _.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 3 нумара

Дарога, ікра, палена, яблыня, лупіна, плюс.

Рашэнне: **Горкая пілюля.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко** з Беластока і **Мікалаю Лук'янюку** з Бялкоў.

Ніва
ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва".
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.iig.pl/*
E-mail: *redakcja@niva.iig.pl*
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Камп'ютэрны набор і карэктура: Яўгенія Палоцкая.
Друкарня: „Orthdruk", Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: II kwartał 26 zł. do 5 marca 2008 r; III kwartał 26 zł. do 5 czerwca 2008 r.; IV kwartał 26 zł. do 5 września 2008 r. II półrocze 52 zł. do 5 czerwca 2008 r. II — IV kwartał 78 zł. do 5 marca 2008 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch" na terenie całego kraju.
Prenumerata z wysyłką za granicę **pocztą zwykłą** wynosi: kwartalna — 131 zł.; półroczna — 224 zł.; roczna — 374 zł. **Pocztą lotniczą**: Europa — prenumerata kwartalna — 142 zł., półroczna — 243 zł., roczna — 405 zł. Ameryka Północna, Południowa, Środkowa, Afryka, Azja — prenumerata kwartalna — 160 zł., półroczna — 274 zł., roczna — 456 zł. Australia i Oceania — prenumerata kwartalna — 204 zł., półroczna — 350 zł., roczna — 583 zł.
Wpłaty do 5 dnia miesiąca poprzedzającego prenumeratę przyjmuje „RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A. IV O/ Warszawa,
Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

Prenumeratę można zamówić w redakcji. Planowana ilość numerów „Niwy" w 2008 roku — 52.
Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł. **Poczta lotnicza:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł, — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika „Niwa", BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.
Nakład: 1 750 egz.

ЗНОЙДЗЕНЫ УЛАДЗІМІР ДАНІЛЮК!

Міра ЛУКША

Трыццаць гадоў дасылаў у „Ніву" свае вершы. Падпісваўся В. Данілюк, У. Данілюк, У. Д. Нават па канвертах немагчыма было пазнаць адкуль высылае свае пукатыя лісты таямнічы паэт. Ніколі не паказаўся ў „Ніве". У лістах было пра роднае. Па вершах можна было прабаваць рассакрэціць з якое ён старонкі родам. Вершы У. Д. апынуліся ў тоўстым „зборніку" дзядзькі Фёдара Хлябіча з Рыбакоў. Тыдзень да смерці дзядзька Федзік даручыў мне: „Маеш заданне знайсці Данілюка!"

Уладзімір Данілюк прачытаў быў у першым студзеньскім нумары „Нівы" ад 2006 года тое інтэрв'ю і напісаў дзядзьку Федзіку. У лісце ён адрэкамендаваўся ды даслаў яму новыя вершы. Ды гэтага пісьма рыбакоўскі паэт ужо не распячатаў. А мне далей не даваў спакою запавет дзядзькі Федзіка. У пошуках не памог нават Інтэрнэт, толькі Тэлекамунікацыя. Тыдзень таму пазваніла я ў Варшаву. Пачула ціхі голас:

— З „Нівы"? Міра Лукша! Я чакаў! Ведаў, што вы мяне знойдзеце! А ведаеце, дзе я калісь жыў? Ніна Бручко праязджала на ровары, едучы ў Целушкі, каля нашага луга!

Дамовіліся мы ў кватэры Данілюкоў, пасярод сталіцы, на Таргуўку, на X паверсе хмарачоса. Праз замглёны краявід — панарама Варшавы; відаць Палац, купалы царквы, у якую ходзяць Данілюкі. Тут не раз гучалі беларускія песні...

— Я прачытаў тое інтэрв'ю і адразу напісаў ліст Фёдару Хлябічу. Я не ведаў, што ён так ушанаваў маю творчасць. Што так падабаліся яму мае вершы. Які гонар апынуцца ў такім зборніку! А я пішу сабе для прыемнасці і дару вершы знаёмым, сябрам. Бывае, што перапісваюць іх адны ад адных...

— Я табе даўно казала, што няма чаго засакрэчвацца, — смяецца жонка Уладзіміра, Марыя, родам з-пад Сямятыч. Пазнаёміліся яны ў царкве ў Варшаве, маюць дачку Беату, актыўную ў праваслаўным асяроддзі...

— Маё дзяцінства і гады ранняй маладосці праходзілі на хутары пры дарозе паміж Зубавам і Кнаразамі, — пачынае аповед паэт і дадае пра свой найбольш вядомы, улюбёны дзядзькам Федзікам элемент краявіду з верша: —ад поўдня цягнецца там гара, званая Княжай, а на ёй і за ёю ляжыць наша поле. Калісь вясной там было многа кнігавак, цвіла лотаць... На палях свіргаталі курапаткі, бегалі зайцы, а зімой грамадамі прыходзілі да нашых стагоў. А калі моладзь у Кнаразах ці Зубаве спявала, дык тыя песні даходзілі аж на наш падворак. Маладосць... Калі я пасля выехаў у школу ў Крапковіцах, пасля жыў у Яленяй-Гуры, дык тыя ўспаміны з маёй малой айчыны заўсёды меў у сабе...

З Яленяй-Гуры Уладзімір пайшоў у армію, а пасля вярнуўся на родны парог. Брат пайшоў служыць у армію, і мусіў застацца на гаспадарцы. У той час па вёсках наступілі змены, узніклі кааператыўныя гаспадаркі, ды Данілюкі ў іх не ўключыліся. У Зубаве і Кнаразах быў ужо электраток, на сценах віселі рэпрадуктары званыя „точкамі", і ўвесь час перадавалі яны новыя весткі і заклікі ўключыцца ў сацыялістычнае будаўніцтва. На хутары Данілюкоў святла яшчэ не было. Вечарамі Уладзімір чытаў пры газоўцы газеты. У „Беластоцкай газеце" прачытаў, што будзе ў Беластоку выдавацца тыднёвік на беларускай мове „Ніва", і што можна будзе на яе падпісацца ў лістаношы. Адразу падпісаўся на „Ніву" і праз нейкі час з захапленнем узяўся за чытанне сваёй газеты. І да сёння з'яўляецца яе шчырым чытачом, хоць у Варшаве цяпер яе нялёгка атрымаць.

фота Міры Лукшы

Уладзімір Данілюк са сваімі вершамі

Не сядзелася Уладзіміру ў хаце. Вярнуўся брат з арміі, — зноў выбраўся ў Сілезію, тым разам у Верхнюю. Працаваў у Механічным заводзе ў Лабэндах, жыў у Пыскавіцах, а „Ніву" купляў у Глівіцах (быўшы ў Глівіцах, па адрасе з „Нівы" дайшоў да Антося з Лепля — Антона Васілеўскага, вядомага яму па прозе, хоць аб'явіўся ён яму як біяэнергатэрапеўт і прыродны лекар). У Лабэндах доўга не працаваў, перасяліўся ў Варшаву. Тут стаў на працу на завод „Бетон-Сталь" як будаўнічы лабарант, і рабіў тут аж да пенсіі.

— Як у сталіцы трымацца свайго? Нядзелямі хадзіў у царкву, знаёміўся з землякамі. Вольны час прабягаў нам весела, сярод сваіх. З купляй „Нівы" не было праблем, таму чытаў кожны нумар. З „Нівы" даведваўся я аб сваёй роднай старонцы, захапляўся аўтарамі, якія пісалі вершы. Не ведаў я тады яшчэ Алеся Барскага. З Віктарам Шведам пазнаёміўся. Мы, „забужакі", будучы яшчэ кавалерамі, заўжды чакалі нашага навагодняга балю ў Палацы культуры і навукі, які арганізавала Беларускае таварыства. Мы заўжды мелі шматлікую кампанію за сваім столікам. На адным такім балі каляжанка сказала з захапленнем: „Ёсць тут Алесь Барскі!", а пасля паказала, каторы гэта... Я аб гэтых навагодніх балях пісаў у вершах; які гэта быў вясёлы час! Калі я ажаніўся, таксама з землякамі з-над Нарвы, з-над Арлянкі трымаліся мы ў сваёй грамадзе. Летам разам ездзілі па ягады, грыбы. Пасядаем на палянцы, адпачываем. Успамінаем родныя старонкі, расспяваецца моладзь, і мы таксама спяваем. З кожнай сустрэчы пішу я вершы, проста так, на памятку, нідзе я іх не высылаў.

Амаль кожнае месца, дзе бываў, увекавечыў Уладзімір у сваіх вершах. У 1979-1981 гадах быў у Чэхаславакіі на кантракце, у Прунежове іхняя фірма будавала электрастанцыю. Жыў у мястэчку Кодань; так склалася, што дзвесце метраў ад таго месца, дзе быў ягоны блёк, была праваслаўная царкоўка. Знайшоў царкву і ў Карлавых Варах, і казачную царкоўку на гары ў Мар'янскіх Лазнях. Заўжды наведваў праваслаўныя храмы; вера падмацоўвала ў ім роднае.

— Час так хутка ляціць... Дзе праводзіць час на пенсіі... Над Віслай, насупраць фабрыкі аўтамашын ФСО маем участак, дзе магу прабываць цэлымі днямі. Люблю прыроду, спеў птушак, у кустах ля майго ўчастка спяваюць салаўі. Такі кавалачак свае зямлі... Вершы пішу далей, такія „справаздачы" з нашых сустрэч, экскурсій, перш за ўсё датычаць яны нашых землякоў, што пражываюць у Варшаве. Не пакідаю чытаць „Ніву". З сумам я прыняў вестку, што не жыве спадар Хлябіч. Ведаю з „Нівы", што збіраў ён вершы пісаныя ў „Ніву" нашымі землякамі, таксама і мае. Прачытаўшы пра тое, што ён прасіў вас, каб вы мяне знайшлі, я падумаў, што ён сказаў гэта ў жартах. Але калі падняў трубку тэлефона з „Нівы", дык найшлі мяне іншыя думкі. Яшчэ вярнуся да сябе.

... У маім жыцці так склалася, што жыў і жыву я на вышынях, з прыгожымі краявідамі наўкола. На роднай старонцы ўсю ваколіцу аж па гарызонт бачыў я з Княжай гары. Цяпер з балкона свайго хмарачоса бачу Варшаву — усходнюю, паўднёвую і заходнюю частку сталіцы. Бліскацяць купалы нашай царквы на Празе. І ўдзень, і ўвечары спаглядаю ды раздумваю...

24.02 — 01.03

(22.03. — 20.04.) Некаторыя справы будуць ісці з цяжкасцямі, ды ўсё ж — уперад. Старайся нічога не падганяць, будзь цярплівым. У кожнай сітуацыі разлічвай на сяброўства. Пазнаёмішся з новымі людзьмі; прыгледзься і сабе.

(21.04. — 21.05.) Будзеш нервавацца і лішне турбавацца тым, што нявартае старання. Лепш цяпер не сустракайся з былым каханнем (бо будуць адны клопаты!). Добры час на сапернічтва, але і кампрамісныя перагаворы; не выбягай перад аркестр. Людзям кажы колькі трэба. Не натужвайся.

(22.05. — 22.06.) Вырашэнні разам з партнёрам будуць найбольш адпаведныя. Калі станеш на раздарожжы, выбірай найбольш перспектыўны напрамак. Мабілізацыя да вялікага высілку і ў шырокім маштабе. Не азірайся назад. Выберыся з каханай асобай у падарожжа. Добры час на рэабілітацыю, добры сон, дыету.

(23.06. — 23.07.) Прымяняй новыя стратэгіі. Калі не будзеш ведаць што зрабіць, дай волю інтуіцыі і проста імправізуй. Будзь канкрэтны і не дазволь жыраваць на сваёй уражлівасці. Будзь асцярожны з грашыма (з-за нечаканых падзей можаш больш страціць, чым здабыць).

(24.07. — 23.08.) Не заўжды можаш спадзявацца выключна на сябе (можаш страціць, або здабыць усё). З сябрамі і раднёй супольнымі сіламі знойдзеце рашэнне. З грашыма ненайлепш (могуць табе іх не вярнуць), або адтэрмінуй каштоўную пакупку.

(24.08. — 23.09.) Вельмі добры настрой. Можаш шмат чаго здабыць (мусіш дакладна ведаць, чаго табе трэба). Разменьваючыся на дробнае, можаш пагрузіцца ў хаос. Пастаў на шчырасць з сябрамі. Візіту ў лекара не плануй на 29.09.

(24.09. — 23.10.) Час натужлівай працы. Шмат новых ідэй, цяга да навінак. Пакажаш сваю творчасць, умеласць рашэнняў, самастойнасць. Ідэальны час на падарожжа (нават у цяплейшы клімат).

(24.10. — 22.11.) Пераканаешся, што сапраўднае каханне — цярплівае. Абавязкова іграй у латарэю! Могуць табе таксама вярнуць нейкія грошы, можаш атрымаць штосьці ў спадчыну ці ў падарунку. Нагоды на лёгкі прыбытак.

(23.11. — 22.12.) Больш часу аддай сям'і. Кантактуйся з жывымі, вясёлымі, дасціпнымі людзьмі. Тое, што было падзаробкам, можа стаць пастаяннай крыніцай (шмат прапаноў).

(23.12. — 20.01.) Цяжкавата дагаварыцца з людзьмі, хоць поспехі ў кампаніі будуць. Далёкія планы і амбіцыі трэба будзе адкласці на пазней. Не шкадуй сабе прыемнасцей, нават каштоўных. Хавайся ад холаду.

(21.01. — 19.02.) У любоўных заваёвах будзеш ісці крок у крок з Казановай! Звышапякунчасць бацькоў (асабліва калі жывеш ад іх далёка; нават калі ты дарослы, хочуць нацешыцца табою як найдаўжэй)! Пачуццё матэрыяльнай бяспекі.

(20.02. — 21.03.) Сонца дадасць табе сілы. Больш засяродзішся на сабе (а не на перашкодах) і пачнеш хадзіць сваімі дарогамі. Магчымы найцяжэйшы перыяд у тваёй пары; нават нявінная спрэчка можа вырасці ў штосьці сур'ёзнае.

Агата АРЛЯНСКАЯ

ISSN 0546-1960

Андрэй Скепка - II

Ніва

ПРА ГАЙНАЎШЧЫНУ

Слаўныя Віскулі - IV

Мультыцэнтр культуры

Размова з дырэктарам Цэнтра прамоцыі рэгіёна „Чарлёнка” ў Гайнаўцы Міколам БУШКО.

— Пачаўся чарговы год таксама і ў працы Цэнтра прамоцыі рэгіёна „Чарлёнка”. Якой дзейнасцю займаецца цэнтр?

— Фонд царкоўнай музыкі, які вядзе Цэнтр прамоцыі, займаецца двума галінамі дзейнасці. Першая — гэта захаванне і прамоцыя духоўных вартасцей, другая — свецкая, дзеля аховы культурных вартасцей рэгіёна. У духоўнай галіне, без ніякіх сумненняў, самай важнай падзеяй з’яўляецца Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі — „Гайнаўка”, але наша дзейнасць гэта таксама падзеі, якія даўно перасяклі межы Польшчы. Дасканалым прыкладам з’яўляецца „Ютрань” Кшыштафа Пэндэрэцкага, якой расійскую прапрэм’еру поўнага выканання ладзілі мы ў Санкт-Пецярбургу, можна сказаць, у культурнай сталіцы Расіі. Чарговы від нашай дзейнасці на гэтым абшары гэта бібліятэка царкоўнай музыкі. Тысячы нотных запісаў, якімі карыстаюцца хоры з усяго свету, ад самых старых, на мове якой карыстаўся сам Хрыстос, па сучасныя кампазіцыі, інспіраваныя праваслаўем. Гэта сутнаснае рэха прысутнасці каля 600 хораў з 34 краін свету. Можна тут таксама знайсці дзесяткі нотных зборнікаў, у тым ліку нашы самыя новыя выданні, як „Альманах царкоўнай музыкі” ці іншыя, як апрацаванне на хор праваслаўных калядак, думаю што адзінае ў Польшчы. У нас можна знайсці самую вялікую калекцыю гукавых запісаў, якія вядуцца з 1984 года, сярод іх 22 альбомы CD з запісамі перад усім гала-канцэртаў, але і з літургіямі Чайкоўскага, Грачанінава, творамі Джона Тавенера ці „Гімнам святога Данілы” Кшыштафа Пэндэрэцкага, нашага мастацкага патрона. Тут трэба падкрэсліць, што дзякуючы нашай руплівасці і сучаснай тэхніцы маем запісы, думаю, усіх хораў, якія выступалі ў час фестывалю, ад прыхадскіх, маленькіх хораў, дырыжораў ці спевакоў якіх няма ўжо сярод нас, па самыя маштабныя, прафесіянальныя спявачыя ўстановы. Гэта унікум. З другога боку вельмі важнай для нас з’яўляецца таксама папулярызацыя музыкі іншых канфесій, чаму служаць хаця б Белавежскія дні сакральнай музыкі.

— А калі ідзе пра свецкую культуру?

— У гэтай галіне таксама арганізуем шмат мерапрыемстваў. Але трэба адзначыць, што наша мэта — паказаць, што музычная культура рэгіёна, апрача вёскі, фарміравалася таксама на дварах, сярод шляхты, магнатаў. Добрым прыкладам гэтаму з’яўляюцца традыцыі Антонія Тызенгаўза, якія працягвае Гродзенская капэла. Вельмі цёпла ўспрымаюцца ладжаныя вось у гэтым кантэксце Белавежскія сустрэчы з арыяй. Праект „Спалучае нас пушча” дазваляе папулярызаваць творчасць, інспіраваную Белавежскай пушчай, напрыклад, славутую „Белавежскую тэку” Фелікса Нававейскага ці „Рэха Белавежы” Рамуальда Твардоўскага, якія таксама выкананыя былі на беларускай мове. Як цікавінку варта сказаць, што сярод прагледзеных шматлікіх вершаў Твардоўскаму найбольш спадабаліся тыя аўтарства Алеся Барскага ды Віктара Шведа. Іншыя цікавыя ініцыятывы гэта сустрэчы, якія адбываюцца ў сядзібе цэнтра „Чарлёнка”. Трэба тут абавязкова сказаць, што першым дасягненнем нашай арганізацыі было выратаванне будынка чыгуначнага прыпынку на шляху ў Белавежу. Ён мне заўсёды падабаўся і быў штуршком да дзеяння, а гэта ж жамчужына тутэйшага цяслярства. Таму і сустрэчы, якія тут маюць месца, спасылаюцца на ідэю самога месца. Прыпынак гэта даезд, якога сінонімам можа быць прошлае, гэта прыпынак, спыненне, нібыта сучаснасць, гэта таксама далейшае падарожжа, тое, што перад намі. Спалучаем мінуўшчыну, але глядзім і ў будучыню. Запрашаючы да нас Мысліўскага ці Рэдлінскага маем надзею, што ўражанні, якія пакіне кантакт з пушчай і людзьмі, паўплываюць на іхнюю творчасць. Спадзяемся, што будуць яны працягваць традыцыі Неверліх, Канапніцкай, Ажэшка, Сянкевіча ці Крашэўскага, якія ў сваёй творчасці пакінулі прынамсі сляды нашага рэгіёна. Чаму ў сучаным мастацтве не маюць існаваць такія ідэі? Гэтыя сустрэчы выраслі да такіх памераў, што цяпер ладзім іх у цыклах, напрыклад, размовы пра розныя галіны мастацтва, сустрэчы з прадстаўнікамі нацыянальных і рэлігійных меншасцей у Польшчы ці цыкл „Гарачыя месцы ў свеце”, які выклікае шмат эмоцый.

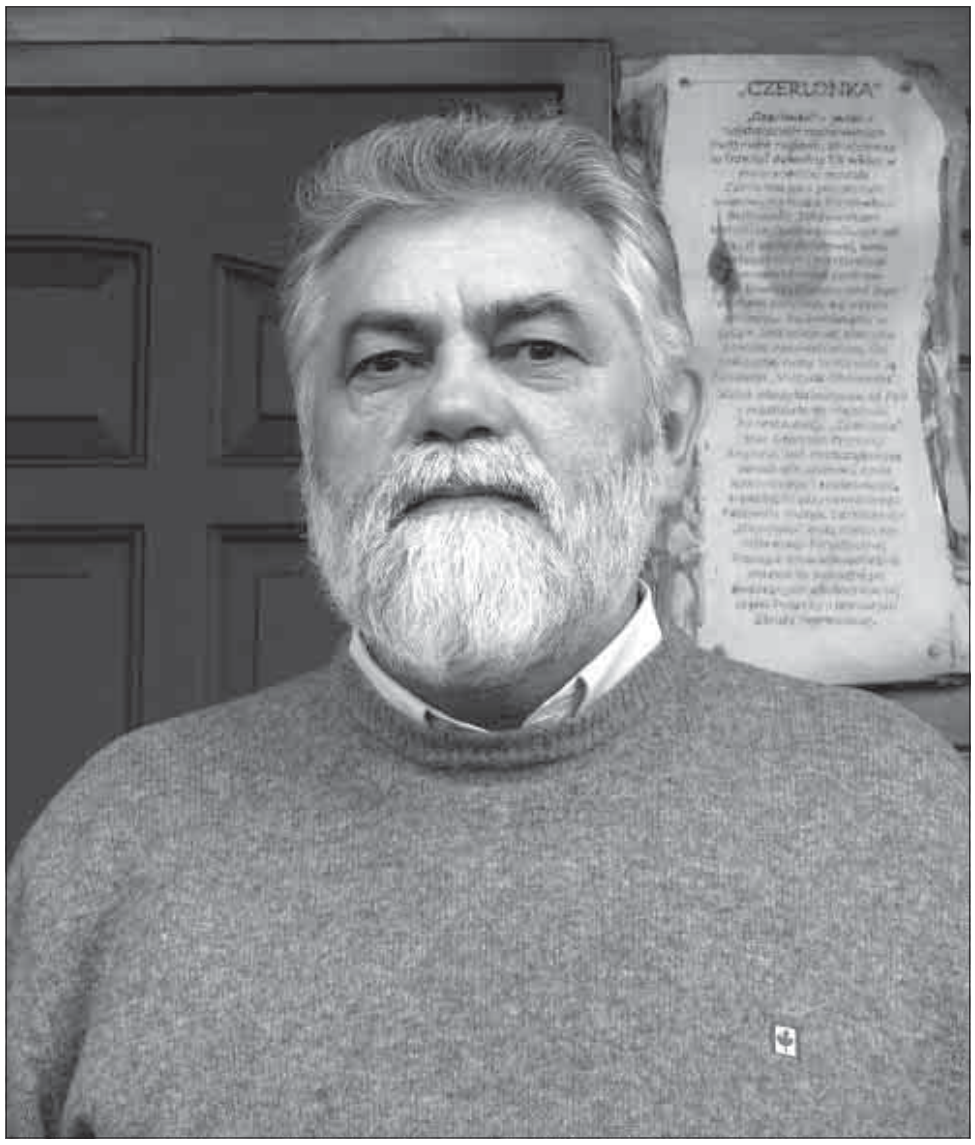

Мікола Бушко

— Мы тут сёння сустрэліся таксама пры нагодзе спаткання з тэнарам Міхалам Скепкам.

— Гэта ж цуда. Паколькі мастацкімі прадстаўнікамі рэгіёна былі і ёсць такія людзі як Тамара Саланевіч ці Лёнік Тарасэвіч, так у галіне вакальнай музыкі другой такой візіткі няма. Ён таксама прадстаўляе пакаленне выхадцаў, частка якіх адмежавалася ад сваіх каранёў, а ён іх не адракаецца. Наш абавязак — прыблізіць гэту постаць культуры і ёю ганарыцца. Гэта выдатны прыклад, які адлюстроўвае місію нашай няўрадавай арганізацыі — прамоцыю рэгіёна.

— Чым адметны будзе гэты год у дзейнасці цэнтра?

— Гэта будзе незвычайны год, на працягу якога хочам прыблізіць жыхарам рэгіёна і не толькі памяць роду Неверліх. У гэтым годзе якраз адзначаем 105 гадавіну нараджэння ў Звярынцы каля Белавежы выдатнага літаратара Ігара Неверлі і 75 гадавіну з дня нараджэння яго сына, пісьменніка і драматурга Яраслава Абрамава-Неверлі. Пры нагодзе прыпомнім усім сеніёра гэтай сям’і на нашай зямлі, маравяніна па паходжанні Юзэфа Неверлі, які пахаваны на праваслаўных могілках у Варшаве. Вельмі важная тут падтрымка белавежскай управы, якая аднагалосна прыняла пастанову аб названні гэтага года „Годам Неверліх”, дзякуючы перш за ўсё заангажаванню старшыні Рады гміны Яна Гвая, войта і іншых дэпутатаў. Ідэя выклікала прыхільнасць дырэктар Белавежскага нацыянальнага парку, але і Саюза польскіх літаратараў ці Еўрапейскага таварыства культуры на чале з яго старшынёю Яўгенам Кабатцам. Спадзяемся, што на інаўгурацыю „Года Неверліх”, планаваную на пачатак красавіка, прыедзе з Канады Яраслаў Неверлі, адбудзецца таксама прапрэм’ера фільма Андрэя Ціткава „З бяседы багоў”, будуць выстаўкі, канцэрты ды літаратурны сімпозіум. Аж просіцца, каб з гэтай нагоды назваць вуліцу ці ўстанову іменем Неверліх, а таксама ўвекавечыць месца нараджэння Ігара Неверлі.

— А як у гэтыя планы ўпісваюцца Мастацкія інтэграцыйныя сустрэчы „Пэрэточэ”?

— У рамках „Пэрэточа” плануем, між іншым, канцэрт прысвечаны Неверлім, але будзе працяг ☞ III

9 770546 196000

Культура ў Гайнаўцы

Размова з дырэктарам Гайнаўскага дома культуры Андрэем СКЕПКАМ.

— На пачатак спытаю пра радыус дзеяння Вашай установы: ці ён абмежаваны да Гайнаўкі, ці мае шырэйшы абсяг?

— Мы з'яўляемся домам культуры для горада Гайнаўкі, падлягаем бурмістру, але дзеля ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва памагаем, напрыклад, тэхнічнай падтрымкай іншым культурным суб'ектам.

— Які спектр мастацкай дзейнасці Гайнаўскага дома культуры?

— Гэта ў першую чаргу арганізацыя мерапрыемстваў, ладжаных Гайнаўскім домам культуры, вясной і летам у амфітэатры. Далей: арганізацыя г.зв. пазаўрочных заняткаў дзяцей і моладзі; гэта ў першую чаргу, бо і старэйшым асобам таксама арганізуем заняткі.

Вядучымі формамі нашай дзейнасці з'яўляюцца музыка, танец, пластыка і тэатр. Калі кранаць адно музыку, то для заняткаў у гэтым напрамку зараз маем добра падрыхтаваных інструктараў: хор вядзе спадарыня Аліна Негярэвіч, у якой вышэйшая музычная адукацыя, да таго ж ужо год часу вядзе ў нас заняткі Марта Грэдэль, з такой жа адукацыяй. Хачу падкрэсліць, што выконвае яна выдатную працу з дзяцьмі і моладдзю. Працуе ў нас музычнае прадшколле, у якім дзеткі займаюцца з двух-трох гадоў. Спадарыня Марта вядзе таксама студыю эстраднай песні, дзе займаецца з кожным вакалістам індывідуальна.

— У Вас толькі адзін хор?

— Адзін: хор Гайнаўскага дома культуры „Рэха пушчы". Была праблема, калі не было інструктараў, якія маглі б весці музычныя заняткі, цяпер у нас Марта Грэдэль і будзем намагацца затрымаць яе ў нас на пасадзе. Добра ў нас ладзіцца супрацоўніцтва з прадшколлямі і школамі, асабліва са Школай н-р 2, бо яна па-суседску і дзеткам выгадна адтуль да нас прыходзіць.

— У Марты Грэдэль тутэйшае прозвішча; ці яна таксама мясцовая?

— Мясцовая. Скажу больш: гэта дачка нашага працаўніка Уладка Грэдэля.

— То яна ведае нашы мясцовыя справы?

— Ведае і вельмі добра вядзе гэтыя справы.

Калі гаварыць пра танец, то маем яго некалькі разнавіднасцей. Гэта сучасны, фальклорны і бальны танцы. Я кладу націск на бальны танец, бо гэта не толькі культура, але і свайго роду спорт, ладзім спаборніцтвы. Ад чатырох гадоў прыязджае да нас інструктар з Беластока, бо ў Гайнаўцы інструктара не маем. Хачу сказаць, што апрача пластыкі маем агульныя праблемы з інструктарамі, якія выводзіліся б адсюль, з Гайнаўшчыны. Мяркую, што прычынай гэтаму з'яўляецца адсутнасць музычнага вучылішча ў самой Гайнаўцы.

Яшчэ два месяцы таму працавала ў нас Аня Баран, якая выдатна вяла фальклорны і сучасны танцы. На жаль, яна выехала ў бок родных мясцін на Любліншчыне па чыста асабістых прычынах. Аня выхавала пакаленне маладых, выдатных, адкрытых людзей, якія зараз вядуць гэтыя танцавальныя калектывы. Займаюцца гэтым дзяўчаты, якія зараз штудзіруюць, праўда — не танцавальнае мастацтва, але я ўжо з імі дамоўлены, што калі будуць такія курсы, дзе можна будзе атрымаць не толькі веды, але і адпаведныя атэстаты, тады наша ўстанова паможа ім асвоіць тыя курсы. Хачу дадаць, што яшчэ пры Ані, і цяпер, раз на нейкі час прыязджае інструктар з Лодзі, які вельмі многа памагае ў галіне фальклорнага танца. Вядома, што такая падмога звязана з коштамі і найлепш было б мець свайго, гайнаўскага інструктара. Але мяркую, што такіх выхаваем.

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Андрэй Скепка

Калі гаварыць пра сучасны танец, то тут сама моладзь уносіць вельмі многа прапаноў наконт не толькі падборкі танцаў, але нават строяў. Хачу яшчэ раз падкрэсліць заслугі Ані Баран, якая выхавала гэтых людзей да такой самастойнасці. Але бракуе яе.

— А колькі гадоў працавала яна ў Гайнаўцы?

— Васемнаццаць гадоў.

— Ці ў названых танцавальных разнавіднасцях ёсць яшчэ розныя групы?

— Ёсць падзел на групы, беручы пад увагу ўзрост і майстэрства.

— Але далейшага падзелу паводле разнавіднасцей танцаў няма?

— Не, няма. Ёсць падзел на навічкоў і больш спрактыкаваных танцораў. Сучасным танцам займаюцца тры ўзроставыя групы, а фальклорным старэйшыя сябры „Перапёлкі" і малодшыя, вучні старэйшых класаў пачатковых школ, якія практыкуюцца ад двух-трох гадоў. Гэтыя групы стараюцца паказаць характэрныя нашаму рэгіёну танцы, у тым ліку і дынамічныя беларускія. На іншыя танцы, больш памяркоўныя, без скокаў, Аня не ставіла націску, бо маладым людзям трэба ўсё ж такі выскакацца. Калі ўжо гутарым пра фальклор, то ў гэтай дзялянцы супрацоўнічаем з Пружанамі.

Пластычныя заняткі вельмі добра вядуць нашы працаўніцы. І робяць гэта не толькі з маладымі, але таксама са старэйшымі людзьмі. Маем у нас вялікае зацікаўленне ткацтвам і вышыўкай, старэйшыя жанчыны вельмі рады магчымасці такіх сустрэч. Шкада адно, што цеснавата ў нас, заняткі адбываюцца ў падвалах, але зараз праводзім рамонт і пластычныя заняткі перабазіруюцца на паддашак.

Праводзім таксама заняткі па малюнках, графіцы і ляпенні гліны.

— А разьба ў дрэве?

— Не, гэтага не практыкуем. Маем двух пластыкаў на штаце і няма ў іх магчымасцей весці такія заняткі. Затое двойчы ў год ладзім конкурсы, на якіх паяўляюцца і вырабы з драўніны. Аднак найбольшай папулярнасцю карыстаецца маляванне, дзе пераважаюць мясцовыя сюжэты: пушча, старыя хаты, сакральныя аб'екты...

— А на чым малююць Вашы падапечныя: на палатне, дошцы, паперы?

— Большасць малюе на паперы, іншыя — на палатне.

— Ці сюжэты Вашых мастакоў толькі рэалістычныя, ці здараюцца і праявы абстракцыі?

— Маладыя малююць такі свет, які бачаць. Магчыма, што з часам памяняецца ў іх бачанне свету на больш аддаленае, агульнае і іх творчасць наблізіцца да сюжэтаў, якія пераважаюць у творчасці нашых вялікіх мастакоў Кабаца і Пэршкі.

— Калі Вы згадваеце пра сваіх мастацкіх карыфеяў: ці ў Вас ладзіцца супрацоўніцтва з імі?

— Хачу падкрэсліць добрае ў нас супрацоўніцтва, бо і Гайнаўскі дом культуры выходзіць з ініцыятывамі да гэтых прызнаных мастакоў, я яны прыходзяць да нас дапамагаць нам ладзіць выставы. Пры нагодзе Вялікага аркестра святочнай дапамогі Яраслаў Пэршка са сваімі студэнтамі рабіў у нас дэкарацыі. Віктара Кабаца часта запрашаем ацэньваць працы нашых выхаванцаў. І ўсё гэта адбываецца па прынцыпе ўзаемнай дабразычлівасці.

— А як у Вас маюцца тэатральныя справы?

— Быў дзіцячы тэатр, беларускі, яшчэ ён працаваў два гады таму. Пасля тэатральнай дзейнасцю заняліся маладыя людзі, але не было ў нас штатных магчымасцей ахапіць гэта — яны пачыналі ў нас працу, стажыроўку, а пасля расплываліся па свеце.

— А як адбываецца ў Вас прэзентацыя культуры, у тым і вынікаў працы Вашай установы?

— У нас гадавы план мерапрыемстваў. Ёсць імпрэзы прыярытэтныя, як цыкл калядак, аркестр святочнай дапамогі — сёлета адбыўся чацвёрты выпуск, беларуская песня, песенныя і дэкламатарскія конкурсы для дзяцей, конкурс дзіцячай і маладзёжнай песні — сёлета будзе яго дванаццаты выпуск, „Studio Lato" з Радыё Беласток у рамках трохсутачных Дзён Гайнаўкі — у мінулым годзе гасцяваў у нас катавіцкі ансамбль „Feel", які паспяхова выступіў на апольскім фестывалі. Яшчэ адбываецца ў нас Вясельная бяседа, дзе стрыжнем з'яўляецца абрад беларускага вяселля, але кожны год дадаем да гэтага нейкі вясельны абрад з іншымі ад нашых вытокамі — у мінулым годзе быў цыганскі абрад, зараз мы дамоўлены на курпёўскае вяселле.

— З кім Вы на гэту апошнюю прэзентацыю дамоўлены: з Мышынцам, Астралэнкай?

— З Кадзідлам.

— І калі адбудзецца гэтае мерапрыемства?

— У канцы жніўня; так гэта мяркуем, каб не супадала з нейкім постам.

Ладзім таксама два пластычныя конкурсы. Адзін — Вясну маладых талентаў — для дзяцей і моладзі з цэлага ваяводства; удзельнікі хваляць гэтае спаборніцтва за высокі арганізацыйны ўзровень. А пад зіму арганізуем агляд

працяг ☞ III

II ☞працяг непрафесійнага мастацтва з наклонам да старэйшых выканаўцаў: разьба, гліна, батык — усё.

Апрача згаданых арганізаваных намі мерапрыемстваў выступаем таксама ў ролі суарганізатараў. Зараз плануем удзел у трэцім выпуску Сустрэч фальклорных калектываў з розных напрамкаў, дзе галоўным арганізатарам з'яўляецца Браньск, а нас запрасілі, беручы пад увагу танцавальнае майстэрства нашай „Перапёлкі". Гэтае мерапрыемства доўжыцца некалькі дзён, кожная мясцовасць прымае выканаўцаў у „свой" дзень. Вельмі важнае, што прыязджаюць сюды маладыя еўрапейскія выканаўцы, якія не толькі прэзентуюцца на сцэне, але таксама маюць магчымасць пазнаёміцца з красой Белавежскай пушчы.

— ***Ці Гайнаўскі дом культуры ладзіць мастацкія выставы і сустрэчы з цікавымі людзьмі?***

— Выставы ў нас не сходзяць з калідора: ідуць адна за другой — і нашых мастакоў, і дабіваюцца да нас таксама артысты звонку. Пакуль у нас адбываецца рамонт, але калі ён завершыцца, дык, мяркую, можна будзе адвесці адну залу ці то для выставак, ці то для паўсядзённай творчай працы. Зараз у гэтай дзялянцы плённа супрацоўнічаем з Беларускім музеем.

Сустрэч мы самастойна не ладзім, але мы шчыльна супрацоўнічаем з іншымі культурнымі суб'ектамі, у якіх такія мерапрыемствы адбываюцца, напрыклад, з Універсітэтам трэцяга веку. Для такіх спатканняў, мяркую, патрэбная камерная зала, з настроем, і ў нас такая будзе, калі завершым рамонт Люстраной залы. Зараз такія мерапрыемствы добра ладзяць і Бібліятэка, і Музей, і няма сэнсу іх дубліраваць.

— ***Вы ўжо згадвалі пра кантакты з іншымі ўстановамі. З каторымі з іх у Вас найбольш шчыльныя кантакты?***

— Гэта перш за ўсё Гарадская ўправа і бурмістр, Павятовае староства, Бібліятэка, Музей, усе мастакі нашага павета — яны выдатна ўключыліся ў арганізаваную летась упершыню Ярмарку зубра ў Гарадскім парку, школы, прадшколлі, вышэйшыя навучальныя ўстановы, Асяродак спорту і рэкрэацыі, шпіталь, малочны камбінат, „Runo"... Мы ім прапануем дапамогу — мастацкае афармленне ці выкарыстанне нашых памяшканняў — у правядзенні іхніх мерапрыемстваў, а яны нас падтрымоўваюць спонсарствам. Але калі мы ладзім імпрэзу ў парку, то там прысутнічаюць і медыцынскія работнікі, і пажарнікі, і паліцыянты, а гэта стварае нагоду наблізіць іх працу шырэйшай публіцы, інтэгравацца з грамадствам. І з пагранічнікамі, і з гміннымі асяродкамі культуры — няма часу, але хочацца разам з імі сесці і супольна абмеркаваць нашы планы, зладзіць іх.

— ***А з парафіямі?***

— Вельмі добра, асабліва з айцамі Негярэвічам і Хвойкам, і з іншымі, памагаем ім арганізаваць фестываль Дні царкоўнай музыкі; вельмі добра, што гэта не мы яго арганізуем, бо тады празмерна здамінаваў бы ён нашу дзейнасць. Выдатна ладзілася ў нас супрацоўніцтва з пакойным ксяндзом-дэканам Свярчынскім, і з ксяндзом Любавіцкім...

— ***Вы базіруеце толькі ў будынку ГДК?***

— Маем яшчэ амфітэатр, дзе адбываецца большасць мерапрыемстваў у перыяд ад мая да восені. А нам гэта выгадна, бо ў той час адбываецца шмат сямейных урачыстасцей, пад якія можам адвесці залы ГДК і зарабіць. А калі ўжо мова пра наш будынак, дык бракуе тут памяшканняў для разгортвання поўні нашай працы. У нас на працягу тыдня займаецца каля пяцісот дзетак — гэта ўжо маштаб байкаватай школы. Тут і танцы, тут і песні, і канцэрты — і не хапае залаў для бесперабойнай працы ўсіх нашых гурткоў.

Наш аб'ект цяпер разбудоўваем. Забудавалі мы ўжо ранейшую тэрасу, упарадкоўваем паддашак, куды перанясем пластычную майстэрню і гардэроб. А гэтым напорам маладых людзей на нашу ўстанову я вельмі рады, бо за імі прыходзяць і іх бацькі, якія таксама маюць магчымасць карысна правесці ў нас час.

— ***Калі Вы мяркуеце закончыць разбудову?***

— Гэта залежыць ад трох чыннікаў: грошай, грошай, грошай. Паддашак выканалі мы сваім коштам, быў тут уклад інтэрвенцыйных прац, атрымалі таксама тут дапамогу з боку Следчага арышту... Мяркую, што ў бягучым годзе завершым галоўныя рамонтныя работы.

— ***Калісь гэты будынак называлі „Гурнікам"; ці за ім далей такая мянушка?***

— Яго і надалей так людзі называюць.

— ***Цікава, адкуль гэтая назва ўзялася?..***

— Раней тут быў дом культуры хімічнай фабрыкі, якая падлягала нейкаму міністэрству, звязанаму нейкім чынам з горнай прамысловасцю — і мяркую, што адтуль так і пайшло... Гэта так прынялося, што некаторыя людзі шлюць да нас карэспандэнцыю на адрас „Górnik".

— ***Можа я пра што не згадаў, можа ад сябе нешта хочаце дадаць?***

— Калі Польшча далучылася да Еўрасаюза, паявіліся адтуль і грошы. Вельмі добра, што нашы стараста, бурмістры і войты заснавалі еўрарэгіён „Белавежская пушча" — з вялікай карысцю для ўсяго нашага асяроддзя. Дзякуючы гэтаму, мы атрымалі магчымасць рэалізацыі многіх мерапрыемстваў. На працягу шасці гадоў мы зрэалізавалі аж шэсць буйных еўрасаюзных праектаў. Дзеля арганізацыі гэтых мерапрыемстваў мала напісаць сам праект і атрымаць за яго станоўчую ацэнку — тут патрэбны яшчэ ўдзел нашых сяброў з замежжа: з Беларусі і Украіны.

— ***У Вас кантакт не толькі з Пружанамі?***

— Гэта суб'екты еўрарэгіёна „Белавежская пушча": Пружаны, Камянец і Свіслач. Гэта таксама культурныя ўстановы Брэста, Гродна і Мінска, і цэлай Беларусі.

— ***А з Украіны: толькі з Валыні?***

— Найбольш з Уладзіміра-Валынскага, да якога найбліжэй і які падключаны ў еўрарэгіянальныя структуры. Запрашаў я таксама выканаўцаў і з Львова, і з-пад Кіева, і з Чарнаўцоў.

— ***Дзякую за размову.***

Гутарыў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

I ☞працяг

Мультыцэнтр культуры

гэта ў шырокіх рамках шматкультурных прэзентацый.

— ***Ведаем ужо, што з 20 па 25 траўня адбудзецца чарговы Фестываль царкоўнай музыкі, зноўку ў Беластоку.***

— Месца фестывалю — гэта, як вядома, акрамя традыцыі — неабходнасць, але мае гэта свае пазітыўныя бакі. Мы дайшлі да высновы, калі яшчэ адбываўся ён у Гайнаўцы, што прыйшоў час папулярызацыі царкоўнай музыкі як цэннай духовай вартасці не толькі сярод праваслаўных, бо гэта як вучыць кітайцаў кітайскай мовы. Ад некалькіх гадоў з'явілася патрэба, якую дасканала выказаў наш вялікі сябра, айцец Юрый Шурбак, гаворачы пра ідэю „знімання пацыны часу". Падкрэсліў ён значэнне прамоцыі духовай культуры сярод іншых веравызнанняў. Беласток дае таксама магчымасць прэзентаваць творы, якім раней не было месца, творы выдатных кампазітараў а капела, але таксама з аркестрам. Хочам паказваць рэгіёны, у якіх можна сустрэць царкоўную музыку, як было ў мінулым годзе з хорам з Казахстана.

— ***Ці можам чакаць нейкіх неспадзяванак?***

— Самой вялікай неспадзяванкай будзе тое, што фестываль адбудзецца. Вядома, гэта жарт.

— ***Значыцца, што нейкія арганізацыйныя праблемы ідуць побач з Вамі?***

— Як заўсёды. Вядома, што грошай ніколі не хапае, але мы аптымісты. Гэта не таямніца, што Маршалкоўская ўправа прызначыла нам толькі 30 тысяч злотых, гэта намнога менш чым у мінулых гадах, але таксама неадэкватна да маштабнасці мерапрыемства. Разлічваем таксама, як заўсёды, на міністэрства, але і на іншых спонсараў. Пры нагодзе хачу таксама сардэчна падзякаваць тым, якія прызначаюць 1% сваіх падаткаў на нашу дзейнасць (Fundacja „Muzyka Cerkiewna". KRS 0000016891). Але, вяртаючыся да больш прыемных інфармацый, то варта сказаць, што сёлетні фестываль упісваецца ў дзве важныя падзеі. Першая — гэта 75 гадоў творчай працы Кшыштафа Пэндэрэцкага і аб'яўленне гэтага года „Еўрапейскім годам міжкультурнага дыялога". Таму ў час інаўгурацыі хочам запрэзентаваць творы Кшыштафа Пэндэрэцкага і выдатнага кампазітара Аляксандра Архангельскага. Жаданне прыняць удзел у сёлетнім фестывалі заявілі хоры з больш за 20 краін свету. Тое, што пачуем, будзе рэзультатам нашай канцэпцыі і магчымасцей хораў у адміністрацыйнай і мастацкай сферах.

— ***Пытанне таксама пра ваш сайт у Інтэрнэце. Складваецца ўражанне, што не заўсёды паспяваеце з актуальнай інфармацыяй, а і сайт не да канца адпавядае маштабнасці арганізаваных Вамі мерапрыемстваў?***

— Прызнаюся, маем тут пэўныя праблемы. Як большасць няўрадавых арганізацый, вядома, маем недахоп сродкаў на бягучую дзейнасць. Няма таксама зашмат людзей, якія хацелі б у такіх умовах над гэтым працаваць. Можа знойдуцца ахвотныя дзякуючы гэтаму інтэрв'ю. Увогуле маем праблемы з інфармацыяй, перш за ўсё, у горадзе. Бывала, што не хацелі змяшчаць аб'яў пра нашы мерапрыемствы на сайтах горада, не можам таксама іх змяшчаць на гарадскіх табліцах, якія я дарэчы ў прошлым ставіў. Бракуе нам тут медыйнай падтрымкі. Не паяўляемся ў ніводных гарадскіх публікацыях, ні на картах горада.

— ***Шчасліва знаходзіцеся на культурнай карце рэгіёна ў свядомасці людзей, але самым новым доказам вашай прысутнасці з'яўляецца кампакт-дыск „Пэрэточэ".***

— Гэты альбом прэзентуе выканаўцаў, якія паяўляліся дагэтуль у час Мастацкіх інтэграцыйных сустрэч „Пэрэточэ" ў Белавежы. Адначасова гэта прэзентацыя розных культур, звязаных з нашым рэгіёнам. Можна тут пачуць беларускія, літоўскія, лэмкаўскія, гуральскія, казацкія, жыдоўскія, нямецкія песні, бо фактычна такія сувязі мы ў змозе даказаць. Няхай прыкладам будзе Францішак Болаз, горац, мастак і настаўнік, які навучыў нашых майстроў інтарсіі. Цэласць пачынаецца даволі сумна, бо з клезмерскага твора. Гэта наш паклон у бок народа, які шмат унёс у нашае мастацкае і гаспадарчае жыццё, а якому адмовілі права спакойна жыць. Пры нагодзе хачу сказаць, што калі нашу ідэю ўрэшце заўважыць Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, тады хочам падняць ініцыятыву захавання жыдоўскай спадчыны. У Варшаве паўстае музей культуры польскіх жыдоў. Яго існаванне будзе рэальнае, калі знойдуцца памяткі матэрыяльнай і духовай культуры жыдоў. Таму і мы хочам далучыцца да гэтай ідэі. Ёсць многа негатыўных прыкладаў непашаны да гэтай спадчыны і памяці, як знішчэнне сажалкі Ардань у Навасадах, якая была сімвалам сяброўства і салідарнасці суседзяў-жыдоў, сажалкі жыдоўскай сям'і Кусавіцкіх, у якой дзесяткі гадоў купалася ўся вёска, паілі жывёлу, мачылі колы вазоў па дарозе на сенажаці. Але яшчэ пра дыск слоў пару. Можна на ім пачуць багацце мелодый, часта супольных для многіх нацый і культур, як і сама назва „пэрэточэ", што абазначае месца перад клуняй, супольнае для ўсіх жыхароў тутэйшых вёсак. Можна пачуць і нашы танцы, як „лысы", названы і „карапетам", які выканаў калектыў „Маланка", але і казацкі фальклорны калектыў. Ёсць і шмат іншых мелодый, часам даволі рэдкіх для нашай культурнасці, як жартоўныя, вельмі вясёлыя песні. Думаю, прыемна будзе паслухаць і казацкіх песень, якія ўвасабляюць казацкую натуру, для нашых сялян асацыюючыхся з ідэяй свабоды. Так у скарачэнні можна прадставіць ідэю дыска і самога „Пэрэточа".

— ***Цудоўная ідэя. Дзякую за размову.***

— Дзякую.

Гутарыла Ілона КАРПЮК

Віскулі слаўныя на ўвесь свет

Пётр БАЙКО

Каля 10 кіламетраў на паўднёвы ўсход ад Белавежы, ужо на беларускім баку, знаходзіцца ўзгорак палякамі называны Віскуле, а беларусамі Віскулі. У старых дакументах места гэтае прыгадваецца як Віскуліч або Васкуліч груд. Польскія батанікі — Францішак Блонскі, Караль Дрымер і Антоні Эйсманд, якія летам 1887 года здзяйснілі экскурсію ў Белавежскую пушчу, напісалі пра яе: „... гара Выскуля на мяжы стражаў Падбельскай ды Крукоўскай — 192,11 м".

Гэтую даволі загадкавую назву ў беларускай частцы пушчы прабуюць растлумачыць вось так. Жыхары невялікага пасялення, якое размясцілася ў гэтым лясным закавулку, традыцыйна займаліся перацягваннем лодак падарожным і купцам з ракі Перавалокі на раку Лясная. Як заўжды, пыталі ў іх на мясцовай гаворцы: „А вы скуля?", значыць „Адкуль вы". І гэтак узнікла назва пасялення „Выскуля", якая потым ператварылася ў „Віскуле" ці „Віскулі". Мовазнаўцы ўсё ж больш схільны выводзіць назву пасялення і ўсяго ўрочышча ад прозвішча асобы, якая ў нейкі спосаб адзначыла сваю тут прысутнасць. Напрыклад, мог гэта быць уласнік увахода ў пушчу — сенажатнага або бортнага. Сёння ўжо цяжка, а бадай немагчыма, рассакрэціць гэтую тайну, ды і не з'яўляецца гэта мэтай артыкула.

Урочышча Віскулі славу сабе прыдбала толькі напрыканцы пяцідзесятых гадоў мінулага стагоддзя, калі да пабудаванага тут урадавага палацыка пачалі прыязджаць на паляванні або і для адпачынку высокія дзеячы былога СССР, нярэдка са сваімі гасцямі. Сёння ж пра Віскулі гаворыцца перш за ўсё як месца, дзе 8 снежня 1991 года падпісана было г.зв. белавежскае пагадненне, якое прынясло канец Савецкаму Саюзу.

А час працвітання гэтаму ўрочышчу прыйшоўся даволі празаічна. Вячаслаў Семакоў падае, што генеральны сакратар ЦК КПСС Мікіта Хрушчоў, пасля наведання ў 1956 годзе паляўнічых маёмасцей кіраўніка Югаславіі Іосіпа Броз-Ціты, захацеў стварыць штосьці падобнае ў сябе. Паводле другога аўтара, Анатолія Палонскага, думка такая прыйшла Хрушчову ў галаву пасля палявання з Владыславам Гамулкам у Польшчы. В. Семакоў сцвярджае, што неўзабаве пасля вяртання Хрушчова ў СССР тагачасны член Палітбюро ЦК КПСС Аляксей Касыгін рэкамендаваў беларускім уладам збудаваць у Белавежскай пушчы паляўнічы павільён, у якім кіраўніку дзяржавы не было б сорамна прымаць запрошаных на паляванне кіраўнікоў іншых дзяржаў. А. Палонскі ў сваю чаргу сцвярджае, што генсек асабіста пазваніў Кірылу Мазураву — І сакратару ЦК КП Беларусі, дык рэкамендаваў яму, каб да часу прадбачанага на зіму палявання падрыхтаваць будыніну, у якой ён мог бы спыніцца.

Уладзімір Пугач падае, што палацык у Віскулях быў збудаваны паводле праекта Міхала Бакланава. В. Семакоў у сваю чаргу сцвярджае, што будаванне даручана заслужанаму архітэктару Беларусі Уладзіміру Каралю. Гэта менавіта ён меў выбраць той чароўны закавулак пушчы пад будову. Зважаючы на тое, хто быў заказчыкам будовы, палацык запраектаваны ў чыста маскоўскім стылю. Уваход да яго напамінаў уваход у будынак Думы. Працы на будове пачаліся ў ліпені 1957 года. Арганізатар наменклатурных паляванняў Віктар Вакула расказваў у свой час карэспандэнту „Камсамольскай праўды", што да прыезду Мікіты Хрушчова паспелі толькі з галоўным, двухпавярховым будынкам — у тым, у якім нарадзілася Садружнасць Незалежных Дзяржаў. Ноччу моцнымі лямпамі асушвалі свежа пакладзены тынк, але сырасць не вельмі здавалася. Будаўнічыя працы працягваліся без перапынкаў — на тры змены і без выхадных дзён. Неаднойчы адначасова працавала каля 800 чалавек. Жыхары суседніх Камянюкаў вельмі хутка назвалі палацык „Дачай Хрушчова" і гэтак называюць яго па сённяшні дзень.

Мікіта Хрушчоў прыехаў у Віскулі 5 студзеня 1958 года; у палацыку пераначаваў толькі адну ноч, у астатнія дні тыдня начаваў ужо толькі ў сваім „прэзідэнцкім" цягніку, які затрымаўся на стаянцы ў Аранчыцах непадалёку Пружан. Паміж цягнікам і Віскулямі курсіравалі спецыяльна для гэтай мэты падстаўленыя аўтамашыны маркі „ЗІС-110".

www.cirota.ru

Палацык Хрушчову не спадабаўся, напамінаў яму агледжаную ўжо Маскву, а ў дадатак не быў выкананы з драўніны, як на паляўнічых участках за мяжой. Даволі прасторны, з круглай анфіладай уздоўж паверха, меў два вялікія пакоі на першым паверсе і столькі ж на другім. У палацыку пастаўлена была таксама апаратура для дэманстрацыі кінафільмаў. У адным пакоі знаходзіліся більярд ды круглы стол для 12 чалавек. Ля другога стала ў сталовай адначасова магло сесці 28 чалавек. Стаяла тут жа і піяніна маркі „Беларусь".

Да наступнага візіту М. Хрушчова ў пушчу ў студзені 1959 года побач палацыка паспелі збудаваць два двухпавярховыя домікі з круглякоў, стылізаваныя на сялянскія сядзібы. Змяшчаліся ў іх тры спальні з двума ложкамі ў кожнай, а таксама асобныя купальныя пакоі ды туалеты. Унутры ўсё было дасканала распланавана. Велікапышна рэкамендаваліся прасторная сталовая, выгадная кухня, ці таксама змешчаны паміж імі куточак для піцця зранку чаю, выкананы на сялянскі лад. Усе былі ўпэўнены, што на гэты раз генеральны сакратар заначуе ў новым доміку, але ён, хвалячы будаўнікоў за працу, вырашыў затрымацца ў галоўным аб'екце. Гэтаксама рабіў пры наступных візітах, аж да таго часу, калі быў адхілены ад улады (у кастрычніку 1964 года). Займаў усё ж той самы пакой, размешчаны на паверсе, на левым баку.

Хрушчоў прыязджаў у пушчу супольна са сваімі найбольш блізкімі таварышамі па Палітбюро ды шматлікімі дзяржаўнымі дзеячамі былых сацыялістычных краін. Галоўнай мэтай гэтых візітаў былі, вядома, паляванні, але пры нагодзе вяліся размовы на палітычныя тэмы. Наследнік Хрушчова, Леанід Брэжнеў, гасцяваў у Віскулях тройчы. Калі яму абрыдла здабыванне без большых намаганняў пушчанскай буйнай дзічыны, пераставіўся на паляванні на птушак, пераводзячыся ў Астраханскі запаведнік.

Наогул, праз Віскулі прамільгнула ўся плеяда тагачасных індывідуальнасцей, м.інш. кіраўнікі дзяржаў — Вальтэр Ульбрыхт, Тодар Жыўкаў, Янаш Кадар, Уладыслаў Гамулка, Эдуард Герэк, беларускі партыйны лідэр Пётр Машэраў, эліта савецкай культуры — Дзмітры Шастаковіч, Аляксандра Пахмутава, Мікалай Дабранраваў, Алена Абразцова, Валянціна Талкунова, Мікалай Яроменка-старэйшы, Ігар Лучанок, Віктар Вуячыч, туз савецкай авіяцыі Аляксандр Пакрышкін, касманаўты Валянціна Церашкова і Пётр Клімук, маршал СССР Аляксей Грэчка, лаўрэат Нобелеўскай прэміі праф. Мікалай Басоў і шмат іншых вядомых асоб.

Вячаслаў Семакоў сцвярджае, што найвялікшы росквіт паляванняў у пушчы выпаў на перыяд улады Пятра Машэрава — І сакратара Камуністычнай партыі Беларусі (1965-1980). Машэраў месцам сваіх знаходжанняў выбраў адзін з драўляных домікаў; у ім арганізаваў свой працоўны кабінет. Іншы раз прыязджаў са сваёй сям'ёй. Машэравы любілі адпачываць на ўлонні прыроды, збіраць па лесе грыбы. Адна з дачок правяла з мужам у Віскулях свой мядовы месяц.

Сусветнай славы Віскулі дабіліся толькі пасля здарэнняў ад снежня 1991 года, калі прэзідэнты Расіі — Барыс Ельцын і Украіны — Леанід Краўчук, а таксама старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі (у той час інстытут прэзідэнта яшчэ не існаваў) Станіслаў Шушкевіч падпісалі ў гэтым закавулку Белавежскай пушчы „Пагадненне аб стварэнні Садружнасці Незалежных Дзяржаў" і аб'явілі, што СССР перастаў існаваць. Пагадненне падпісана было ў адпачынковым пакоі, пры згаданым ужо круглым стале. Зараз у Віскулях яго няма; яго месца заняў другі, крыху большы.

У сакавіку 1992 года ў Віскулях з прэм'ерам Беларусі Вячаславам Кебічам сустракаўся прэм'ер-міністр РП Ян Альшэўскі. Сустрэча прысвячалася адносінам паміж абедзвюма дзяржавамі, асабліва гаспадарчаму супрацоўніцтву. У снежні таго ж года непадалёку Віскулёў дэлегаты камуністычных арганізацый з Брэста, Мінска і іншых раёнаў Беларусі пратэставалі супраць ліквідацыі СССР.

Пасля прыходу да ўлады ў ліпені 1994 года Аляксандра Лукашэнкі спальні на паверсе палацыка апынуліся пад Праўленнем Адміністрацыі Прэзідэнта. Цяпер усе памяшканні паказваюцца наведваючым пушчу дэлегацыям, толькі спальні выключаны з наведвання па той прычыне, што яны пастаянна мусяць быць гатовы для прыёму найвышэйшых гасцей.

Сам Лукашэнка ахвотна наведвае Віскулі. У свой час прымаў тут прэзідэнта РП Аляксандра Кваснеўскага, які нават пераначаваў у палацыку. З другіх важных гасцей, якія тут затрымаліся, варта назваць хаця б памерлага ўжо сакратара Савета Бяспекі Расіі, а з мая 1998 года губернатара Краснаярскага краю Аляксандра Лебедзя, ці старшыню Дзяржаўнай Думы Расіі Генадзя Селязнёва. У чэрвені 2002 года Віскулі паўторна наведалі Барыс Ельцын з жонкай Наінай, на гэты раз ужо толькі дзеля адпачынку.

Напрыканцы дзевяностых гадоў мінулага стагоддзя палацык у Віскулях быў рэканструяваны Белдзяржпраектам.

Драўляныя домікі ў гэтак называным прэзідэнцкім комплексе зараз можна не толькі паглядзець, але і ў іх пажыць за адносна невялікія грошы. Госці могуць таксама пакарыстацца саунай, што непадалёку, якой карысталася ўжо не адна славутасць. Наведвальнікам даступная таксама элегантная гасцініца „Віскулі", у якой 18 месцаў. Збудавана яна была для ахоўнікаў Хрушчова (прэзідэнцкі палацык знаходзіцца па-суседску, 100 метраў далей). У ім часта рознымі банкамі і фірмамі ладзяцца канферэнцыі і абучэнні. Гасцініца, апрача камфорту і добрага стала, забяспечвае таксама прагулкі па ваколіцы верхам і на веласіпедзе, більярд, спамянутую ўжо сауну і тэнісны корт у Камянюках.

Безумоўна, комплекс будынкаў у Віскулях і звязаныя з імі падзеі з'яўляюцца моцным магнітам, які прыцягвае ў беларускую частку Белавежскай пушчы шматлікіх турыстаў.

І хто б паўстагоддзя раней падумаў, што ўрочышча Віскулі прыдбае сабе сусветную славу? Сапраўды, дзівотнымі дарогамі ходзіць слава.